

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM

KÜLKERESKEDELMI KAR

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK

ALAPKÉPZÉSI SZAK

NAPPALI TAGOZAT

A NEM MAGYAR ANYANYELVŰ DIÁKOK INTEGRÁCIÓJÁNAK SIKERESSÉGE

Belső konzulens: Dr. Ferkelt Balázs

Készítette: Stefanich Aliz

Budapest, 2019

TARTALOMJEGYZÉK

ÁBRAJEGYZÉK	4
BEVEZETÉS.....	5
1. A MAGYARORSZÁGRA IRÁNYULÓ BEVÁNDORLÁS.....	8
1.1. A bevándorlók jóléti helyzete.....	11
1.2. A magyarországi bevándorlók kapcsolati hálói.....	12
1.3. A bevándorlók sikeres integrációja Magyarországon.....	14
1.3.1. A bevándorlók diszkriminációja Magyarországon	16
1.3.2. A bevándorlók és befogadók közötti kapcsolatok	18
Összefoglalás	20
2. AZ OKTATÁSI-NEVELÉSI INTÉZMÉNYEK, MINT AZ INTEGRÁCIÓ HELYSZÍNEI.....	21
2.1. A külföldi diákok jelenléte a magyar közoktatásban.....	24
2.2. A bevándorló gyerekek oktatási intézményei.....	26
2.3. A bevándorlók által alapított iskolák Budapesten	28
Összefoglalás	30
3. SAJÁT KUTATÁS	31
3.1. A külföldi diákok osztályfőnökeinek tapasztalatai.....	32
3.2. A többnyelvű diákok közoktatási integrációs sikerességei	34
4. ZÁRSZÓ	43
IRODALOMJEGYZÉK.....	46
MELLÉKLETEK	61

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Harmadik országból származó migránsok földrajzi elhelyezkedése megyék szerint: 8. oldal
2. ábra: A külföldön születettek megoszlása országok szerint: 24. oldal
3. ábra: Bevándorolt vagy letelepedett jogállású, illetve Magyarország területén való tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező tanulók országok szerint: 25. oldal
4. ábra: A többnyelvű diákok továbbtanulásának országai: 40. oldal
5. ábra: A többnyelvű diákok célországai munkavállalás tekintetében, 42. oldal

BEVEZETÉS

„Az integráció egyrészt jogi, politikai folyamat, aminek során a bevándorló a társadalom többségéhez hasonló jogokat és kötelezettségeket szerez és beilleszkedik a politikai közösségbe. Másrészt egy szocio-ökonómiai folyamat is, amelynek legfontosabb elemei a munkavállalás és az adófizetés, és ezen keresztül a befogadó ország gazdasági életében való részvétel. Harmadrészt pedig az integráció egy szocio-kulturális vetülettel is rendelkezik, amely magába foglalja a bevándorló és a többségi társadalom közötti sokrétű kapcsolatok kiépülését és a befogadó ország nyelvének, szokása-inak és normáinak megismerését és elfogadását.”¹

Az idézetben is felsorolt fogalmakat és folyamatokat kívánom megvizsgálni a Magyarországra érkező harmadik országbeli állampolgárok esetében. Az elmúlt húsz évre kívánok csupán visszatekinteni. Fontosnak tartom, hogy egyfajta megállapítás szerűen megvizsgáljam azt, hogy mely térségekből -milyen szándékkal érkeznek Magyarországra letelepedési szándékkal az Európai Unió területén kívülről. Ezt követően könnyebben megérthetjük a bevándorló csoportok integrációra való hajlandóságukat és indíttatásukat is. Azt, hogy milyen intenzitással vesznek részt a különböző bevándorló csoportok a magyar társadalmi és a gazdasági életben, mint aktív polgárok. Mindezek azt szolgálják, hogy megérthessük a második generációs Magyarországon született és szocializálódott fiatalok családi hátterét, valamint azt, hogy a szülők a magyartól eltérő kultúrája milyen mértékben befolyásolja későbbiekben a gyermekeik szakmai életét.

A letelepedett külföldi születésű állampolgárok gyermekeinek, más néven a második generációs fiataloknak az integrációs sikereit és jövőbeli munkavállalási motivációjukat is igyekszem felmérni. Ezzel azt szemléltetve, hogy milyen különböző kihívásokkal állhatnak szembe szüleiktől eltérően, vagy éppen milyen előnyökkel indulnak a magyarországi őshonos kortársaikkal szemben az eltérő- vagy többkultúrájú fiatalok. Meglátásom szerint, a többnyelvűségük² révén ugyanis rendkívüli előnyökkel rendelkeznek. A kérdés az, hogy e képességeiket mely nemzetgazdaság munkaerőpiacán kívánják kamatoztatni. Az Európai Unió gazdasági versenyképességének növeléséhez igen jelentősen tudnak hozzájárulni, abban az

¹ Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013) A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest

²A kétnyelvűség fogalma: tudománytörténeti vázlat.(in.) Borbély A. .: Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében. Budapest: Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán. 25–35. 33–34 oldal

esetben, hogyha az Unió valamely tagországában kívánnak tartósan munkát vállalni. Éppen ezért elengedhetetlenül fontos, hogy tudatában legyen mind az Európai Unió mind Magyarország annak, hogy ezen értékes munkaerő kinevelése után mily módon tudja szaktudásukat a saját munkaerőpiacán kamatoztatni.

Az általam vizsgált harmadik csoportot azok a külföldi születésű fiatalok alkotják, akik nem beszélnek magyarul Magyarországra érkezésükkor. Ezt a középiskolás korosztályt a tanárok szempontjából szeretném bemutatni, hiszen jelentős magukkal hozott szokáskultúrával rendelkeznek. A tanárok, mint külső megfigyelő szakemberek, megfelelő rálátással bírnak arról, hogy e fiatalok milyen nehézségekkel néznek szembe, illetve milyen előnyökkel rendelkezhetnek a Magyarországon elsajátított kultúrával és életstílussal a későbbi továbbtanulási és munkavállalási előmenetelük során. Mint esettanulmányt, a Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnáziumot veszem alapul dolgozatomban. Primer kutatási módszerekkel készítettem interjút az intézmény oktatóival. Ezen felül kérdőíves módszert alkalmaztam azon osztályfőnökökkel, akiknek az osztályában külföldi diákok közösen tanulnak együtt a magyar anyanyelvű tanulókkal. A külföldi születésű vagy nem magyar anyanyelvű fiatalok munkaerőpiaci integrációja kiemelten fontos vizsgálandó tendencia jelenleg és a jövőre nézve egyaránt, mind társadalmi, mind gazdasági szempontból.

A bevándorló és befogadó személyek nézőpontjait is szeretném megvizsgálni, ezzel megfigyelni, hogy vannak-e azonosságok a felek tapasztalataiban. Az integráció kétirányú folyamat, mind a bevándorló s mind a befogadó társadalom részéről alkalmazkodást követel meg a másik irányába, tiszteletbe tartva a többségi társadalom hagyományait és törvényeit.³ Ez alapul szolgálhat következtetésekere és olyan tendenciákra, melyek kirajzolhatják a nem magyar anyanyelvű diákok integrációs folyamata során felmerült súlypontokat és kérdéseket. Célom az, hogy összegyűjtssem mindazt, ami közre játszhat az integrációban, mint egyéni mind intézményi-társadalmi szinten. Ezen adatok szerepe az, hogy rávilágítsanak a Magyarországon tanuló nem magyar anyanyelvű fiatalok helyzetére a közoktatásban. Valamint ezen túl az, hogy milyen jövőbeli sikerekhez tud az egyén, mint a nemzetgazdaság szereplő „tényezője” hozzájárulni a befogadó ország sikeréhez és versenyképességéhez a világ gazdaság nemzetközi piacán. Szeretném a tendenciákat feltérképezni abban a kérdésben,

³ Gödri Irén (2017) Az integráció mutatói és esélykülönbségei a Magyarországon élő bevándorlók körében, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, demográfia, 2017. 60. Évf. 1. SZám, 5–55. doi: 10.21543/dem.60.1.1

hogy életpályájukat saját döntéseik alapján milyen irányba folytatják az integrációs folyamaton átesett fiatalok, és a döntéseik mögött rejlő indikátorokra igyekszem rávilágítani.

A globalizáció terjedésével a többnyelvűség kulcsfontosságú tényező az egyének és nemzetgazdaságok szempontjából is. Magyarország az Európai Unió közösségébe való bekerüléssel része lett egy politikai, gazdasági és multikulturális egységnek. Tagországgént Magyarország is elfogadta azt az alapelvet, hogy az EU ösztönözi állampolgárait a többnyelvűségre, ezzel is segítve a kultúrák megértését és a gazdasági versenyképesség növelését.⁴ A dolgozatomban említett csoportok példája útmutatást nyújthat arra, hogy milyen felkészítő folyamatokra lenne szükséges, amelyeket szem előtt kell tartani Magyarországon is. Mivel egyre jobban megfigyelhető a növekvő multikulturális és gazdasági életre való felkészítés igénye a többségi társadalomban, ezért mind az érkezőknek, mind a befogadóknak szükségük van szemléletváltásra.

Kutatási kérdéseim: *Mely indikátorok segítik elő a Magyarországra bevándorló egyének sikeres integrációját? Milyen mértékben befolyásolja az otthon beszélt nyelv és kulturális háttér a fiatalok döntését a továbbtanulási és munkavállalási célszág választásakor? Illetve, milyen mértékben van hatása a nem magyar anyanyelvű- és egyben többnyelvű fiatalokra a magyar közoktatásban eltöltött időszak a későbbi életpályájuk során?*

Feltételezésem szerint a magyarországi közoktatásban eltöltött időszak alatt elsajátított kulturális elemek mindazok számára, akik külföldi születésű szülőkkel rendelkező tanulók, mind a külföldi születésű magyar nyelvet nem beszélő diákok számára a későbbi saját döntéseiben igen meghatározó és befolyásoló tényező.

Dolgozatomban a külföldi születésű, nem magyar anyanyelvű személyekre a bevándorló jelzőt kívánom használni minden lehetséges félreértés és az eltérő értelmezések elkerülése érdekében, mivel ezek a személyek letelepedési szándékkal, hivatalos úton érkeztek Magyarország területére, és sokuk azóta már rendelkezik magyar állampolgársággal.

⁴ Az Európai Unió hivatalos lapja magyarnyelvű kiadás, Jogszabályok (2003) ISSN 1725-5007 Különszám, A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozására vonatkozó jogi Aktusok, (n.d.) 967. oldal

1. A MAGYARORSZÁGRA IRÁNYULÓ BEVÁNDORLÁS

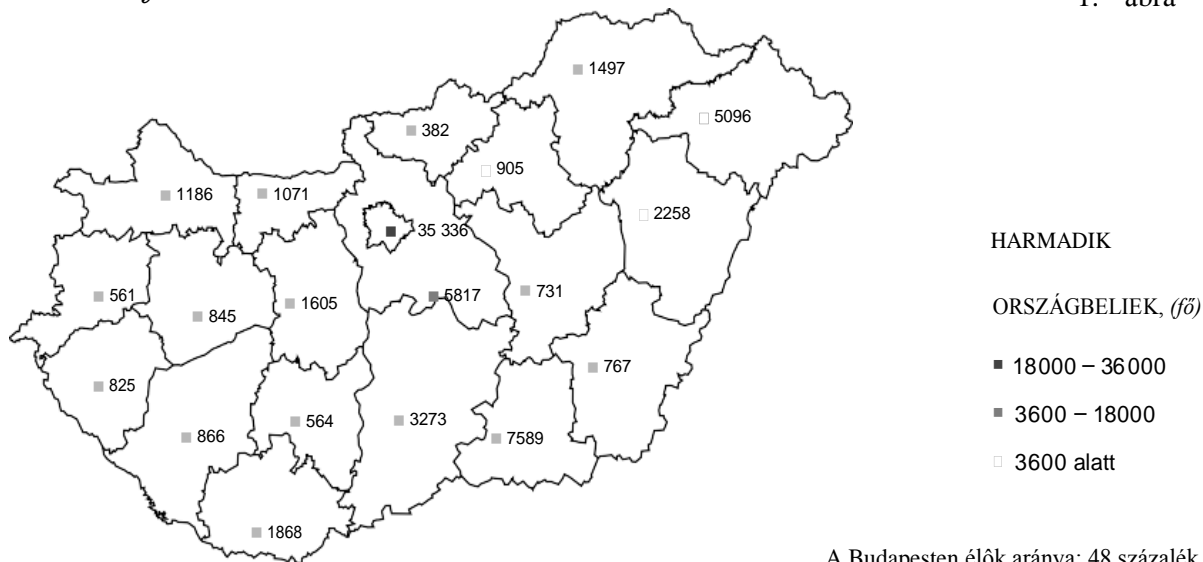
A következőkben a bevándorló egyének szociális, és gazdasági hátterének bemutatását azért tartom fontosnak, mert az általam vizsgált második generációs fiatalok szociális háttéréről alkothatunk ez által képet. A külföldi születésű, nem magyar anyanyelvű szülőket kívánom bemutatni a következőkben, hogy így még tisztább képet alkothassunk a magyar közoktatásban integrálódott fiatalokról.

A migrációs okokat tekintve a szülőföld elhagyásának hátterében öt nagyobb csoportba sorolhatjuk az indítékokat⁵:

1. családi ok
2. munkavállalás szándéka
3. magasabb életszínvonal reménye
4. tanulmányok folytatása
5. politikai- vallási ok és háború

Harmadik országból származó migránsok földrajzi elhelyezkedése, megyék szerint, fő

1. ábra

A Budapesten élők aránya: 48 százalék

Szerkesztette: Hárs Ágnes (2010) Forrás: KSH adatok (2008.01.01.)

⁵ Kisfalusi Dorottya (2012) A bevándorlók szociodemográfiai jellemzői, Kulturális és társadalmi erőforrásokkal való ellátottsága, migrációs céljainak és motivációik, Migrációs célok és motivációk, 29 oldal. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest ISBN 978-963-503-509-0

A bevándorlók származási ország és motivációik az alábbi csoportra oszthatók:

A harmadik országbéliek közül a legnagyobb csoportot alkotják az európaiak (ukránok). Az indítékaik eltérőek, elsősorban a kedvezőbb munkavállalási lehetőségek, (és sok esetben a magyar nyelv ismerete) teszik vonzó célponttá Magyarországot. Ezen csoport jellemzően mezőgazdasági munkát végez. A többi bevándorló csoporttól eltérően nagy arányban élnek kis településeken, főként a Dél-Alföldön telepednek le magas arányban, körükben megközelítőleg 60% lakik a megyejogú városok egyikében. Ezen csoport nagyobb arányban Pest megye kisebb településin és egyharmaduk Budapesten lakik. Ezen felül Szegeden, valamint egyéb kelet-magyarországi kisebb településen élnek⁶.

A Kelet-Ázsiából érkező kínai és vietnami nemzetiségűek csoportjai üzleti céllal érkeztek Magyarországra. Az ázsiai bevándorlók közül, aki nem Budapesten él, azoknak is több mint 90 százaléka, megyei jogú városokban lakik. Különösen kedvelik a kelet-magyarországi megyéket, láthatólag Csongrád és Hajdú-Bihar megyében a legnagyobb az arányuk. A legfőbb motivációjuk az előnyös üzleti lehetőségek kihasználása volt. Legtöbbjük naponta átlagosan tíz-tizenkét órában végez fizikai munkát, a saját vállalkozásában vagy valamely bevándorló társa üzletében. A piacon dolgozó és a környéken is élő kelet ázsiai (főként kínaiak) közösségek igen zárt, egymás között intézik üzleti ügyeiket a fennmaradó kevés szabad időt is egymás között töltik. Ez a fajta életstílus idézi elő azt, hogy a magyar nyelvtudásuk hiányos, és a társadalmi integrációjuk is minimális. Ezt a szülők is látják, ezért ösztönzik gyermekeiket a minél jobb magyar nyelvtudás elsajátítására. Kérdés az, hogy az itt integrálódott gyermekek ezt a fajta szülői mintát fogják-e majd követni munkavállalóként.

A Közel-Keleti térség arab országaiból szintén vállalkozási érdekeltségű bevándorlók érkeztek Magyarországra. Az ázsiai csoportoktól eltérően, rájuk nagyobb társadalmi és munkaerőpiaci integráció a jellemző. A vegyes házasságok többször fordulnak elő körükben, ezáltal sikeres a nyelvi és oktatási integrálódás. A született gyermekek vallási hovatartozása minden esetben családi konszenzus kérdése. A kulturális háttér miatt a fiúknak jobban meg kell felelni az apa háttérének (pl. felvenni a muszlin hitet). Az itt

⁶ Hárs Ágnes (2010) Migráció harmadik országokból a statisztikai adatok tükrében, Az idegen Magyarország Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 43. oldal

felövő lánygyermekes esetén a választott férj nemzetiségétől függ a későbbi vallási és nyelvhasználat kérdése.

Az afrikai országokból érkezők számára a jobb életkörülmények tették vonzó célponttá Magyarországot. Jellemzően egyedül érkeztek, egyetemi ösztöndíjjal, majd magyar házastárssal alapítottak családot. Ennek révén önerőből tettek a társadalmi integrációjuk elősegítésért. A magyar nyelvtanulás mellett a magyar társadalomban is igyekeztek kapcsolatokat kiépíteni, nem elhanyagolandó az sem, hogy a magyar munkaerőpiacon helyezkednek el. Az afrikai országokból származó bevándorlók aránylag sokan élnek az Észak-, és a Dél-Alföldön és összességében körükben is meghatározó, hogy nagyvárosokban élnek. Előfordulásuk inkább a nagy egyetemi városokban (Debrecen, Szeged) gyakori, ahol megszokottnak számítanak, ezért is könnyebben integrálódnak. A fentiekben említett vegyes házasságokból született gyermekek megtalálhatók a magyar köz-és felsőoktatásban egyaránt. Előfordul ezeken a családoknak a kulturális és baráti egyesülete is, ahol ápolják mindkét családfél kulturális hagyományait és egyben egymás lelki és információs támaszai is. Ezek a baráti közösségek nagyban hozzájárulnak a társadalmi és kulturális integrációhoz.

Végül nézzük meg azt, hogy a fejlett országokból (főként Észak-Amerikából) származók elhelyezkedése komolyabb koncentrációt mutat a központi régióban. Budapesten él 56 százalékuk, azon túl Pest megyében és megyei jogú városokban, vagy más kisebb városokban, valószínűsíthetően Budapest vonzáskörzetében. Munkavállalás tekintetében multinacionális cégeknél vagy egyháznál helyezkednek el.

A Magyarországi bevándorló népesség heterogenitása miatt nehéz mindegyik csoportra érvényes állításokat megfogalmazni munkaerőpiaci helyzetükkel kapcsolatban. Az eltérő nyelvi és kulturális háttér, valamint a munkaerőpiacra való belépés különböző szinterei, továbbá a migrációs stratégiák különbözősége miatt egymástól nagyon eltérő mintázatok figyelhetők meg, és nem találunk a bevándorló népesség egészét meghatározó domináns foglalkoztatási mintákat.

1.1. A bevándorlók jóléti helyzete

A jólét szempontjából a magyarországi bevándorlók csoportjára jellemzőbb, hogy általában elégedettebbek és kisebb számban élnek alacsonyabb életszínvonalon, mint a többségi társadalomban. „*az általános európai uniós tendenciákkal szemben Magyarországon a migránsok több jóléti mutató tekintetében nem rosszabb, hanem jobb helyzetben vannak, mint a hazai társadalom tagjai.*”⁷

A letelepedők jellemzően az Ázsiai és Posztszovjet térségből érkezettek az elmúlt egy-két évtizedben.⁸Ezen csoport tagjai érzik azt, hogy a jóléti helyzetük javult Magyarországon. Ezzel szemben az angolszász országokból tartózkodási engedéllyel, Magyarországon élők csoportja úgy véli, hogy a szülőhazájában jobb anyagi helyzetbe lenne⁹.

*„A legkedvezőbb jövedelmi viszonyokról a kínai bevándorlók számoltak be, de hasonlóan kedvező képet mutat az arab válaszadók átlaga is. Őket követik a török migránsok, majd a vietnami, ukrán és a határon túli válaszadók átlagai.”*¹⁰

A többségi magyar társadalom tagjai és a bevándorlók csoportja a jövőre vonatkozó általuk megítélt kilátásaikban térnek el a leginkább a jólétüket tekintve. Ezen tényezők között szerepel a várható anyagi helyzetük és közbiztonságba vetett bizalmuk. A lakáshelyzetet tekintve mind két csoport megegyezően biztonságban érezi magát¹¹.

Összeségében a harmadik országból érkezők társadalmi jóléti indikátorai hasonlóak a többségi társadalom tagjaival szemben. Az életkor, iskolai végzettség, gazdasági státus, lakóhely ugyanolyan fontos szerepet játszanak az elégedettségi mutatók szemrevételezése során.¹² A

⁷ Göncz Borbála – Lengyel György – Tóth Lilla (2012): Bevándorlók a magyar társadalom tükrében: Méltóság, igazságosság és civil integráció. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest

⁸ Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013) A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, 138. oldal

⁹ Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013) A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, 139. oldal

¹⁰ Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013) A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest

¹¹ Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György, (2013) Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon 147. oldal, 9. ábra

¹² Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György, (2013) Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, 155. oldal

megelégedettségi szintről való nyilatkozás során a származási ország területe és az eredeti társadalmi rétege is meghatározó tényező lehetne az egyes bevándorló személyeknek. Mivel hasonló társadalmi és egzisztenciális szintről érkeznek egy adott területről, ez által csak csoportvélemény mutatható ki rajtuk keresztül. A Magyarországi tartózkodási jogi státusz ennél jóval jelentősebb befolyásoló tényezője egy bevándorló egyén jóléti helyzetének. *„Azt feltételezzük, hogy a bevándorlási és letelepedési engedéllyel tartózkodók egyben jobban beilleszkedtek és integrálódtak a magyar társadalomba.”*¹³

A bevándorlók elégedettsége és kapcsolati hálójának szorossága az anyagi helyzetükkel vonható párhuzamba. *„Ha egy bevándorló kifejezetten jó vagyoni helyzetben van, és úgy gondolja, hogy véglegesen szeretne letelepedni Magyarországon, akkor ez az integráló bizalom kiépítésére ad esélyt.”*¹⁴

1.2. A magyarországi bevándorlók kapcsolati hálói

Amikor a bevándorlók kapcsolati hálójáról beszélünk, akkor két nagyobb csoportot kell elkülönítenünk^{15, 16}: az *üzleti célú* és a *kultúra ápolását szándékozók* közösségét. Azt, hogy a bevándorló melyik csoportba tartozik, eleve befolyásolja, hogy milyen indítékkal érkezett Magyarországra. Az alacsonyabb képzettségűek vannak jobban ráutalva a saját kapcsolataikra, míg a magasán kvalifikáltak sokszor célzottan egy adott pozícióra érkeznek, ezért önállóan is képesek egzisztenciát teremteni.

A kultúra ápolását szándékozók közösségét a hasonló kulturális háttér, családjaik szabadidős tevékenysége, információs kapcsolataik és a közös hagyományok ápolása köti össze. Ez utóbbi a már régebben letelepedett személyekre igaz, akik saját egzisztenciával rendelkeznek, csupán érzelmi töltődés és az utódok kultúrával való megismertetése számukra a cél. A bevándorlók e csoportjának önszerveződő magyarországi kapcsolatszerke

¹³ Hárs Ágnes (2010) Migráció harmadik országokból a statisztikai adatok tükrében, Az idegen Magyarország Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 43. oldal

¹⁴ Örkény Antal – Székelyi Mária (2010) A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 222. oldal

¹⁵ Castells- Manuel (2005): A hálózati társadalom kialakulása. Gondolat- Infonia, Budapest

¹⁶ Várhalmi Zoltán (2009): A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai. Kutatási jelentés www.gvi.hu

példaként említem a Debrecenben működő *Többkultúrájú Családok Egyesületét*. „*A világ 15 országából származó, különböző nyelveket beszélő, különböző szakmai területeken tevékenykedő tagokból áll.*”¹⁷ Az 1989-es alapításakor eleinte klubként működött, majd 2002-ben vált egyesületté. Ez a kezdeményezés a mai napig aktívan működik egyesületi formában, ezzel is bizonyítva, hogy igény van az effajta kultúraápolásra és kapcsolati rendszerre. A sorsközösségi kapcsolat segíti áthidalni az egyének elszigetelődését a többségi társadalomban. Ezen felül hangsúlyos cél a vegyes házasságokból született gyermekek számára, hogy mind a két szülő kultúráját ápolják, és lelki támogatást kapjanak egymástól a hasonló korú fiatalok.

Az üzleti célú csoport esetén, fontos a kapcsolati háló az azonos nemzetűek közötti munkavégzés miatt, mint munkaadói és munkavállalói kapcsolat, amikor egzisztenciális függésben vannak egymástól. Ezt a szakirodalom „*hálózaton keresztüli migráció*”-nak nevezi.

„A hálózaton keresztül történő migráció egy speciális esete például, amikor budapesti kínai és vietnami vállalkozók rokonokat, földieket hívnak dolgozni az anyaországból. A vállalkozó így olcsó és lojális munkaerőre tesz szert, majd egy idő elteltével segítséget nyújt az áthozottoknak saját vállalkozásuk beindításában – ezt nevezhetjük az áthozás-kireptetés jelenségének.”^{18,19}

Az új hazába érkezéskor egyrészt nem kell teljesen önállóan elindulni a munkaerőpiacon, de ez a helyzet a későbbiekben lehet az integráció hátráltatója a munkavállaló esetén, mivel a saját nemzetbeli munkaadójának nem érdeke, hogy elhagyja, vagyis teljesen függetlenedjen tőle az azonos munkakultúrával és anyanyelvvel bíró munkavállaló. Ez hosszú távon, akár kihasználás szintjére is vezethet.²⁰

A két eltérő indíttatású csoport gyerekeinek, esetében egy közös tényező fellelhető, mely szerint e fiatalok megjelennek a magyar közokoztatásban rövidebb-hosszabb ideig. Erre a kérdésre a későbbiekben részletesen is kitérek.

¹⁷ A Többkultúrájú Családok Egyesülete, A történetünk:” <https://tkcse.weebly.com/a-toumlrteacutenetuumlnk.html>

¹⁸ Várhalmi Zoltán (2009): A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai. Kutatási jelentés www.gvi.hu

¹⁹ Várhalmi Zoltán (2010): A budapesti kínai és vietnami gazdasági klaszterek néhány jellegzetessége. MTA IDEA, Budapest. 173–192.

²⁰ Várhalmi Zoltán (2010) Magyarországi migránsok kapcsolathálójának típusai, jellegzetességei, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 170. oldal

1.3. A bevándorlók sikeres integrációja Magyarországon

Amikor az integráció sikerességéről vagy sikertelenségéről beszélünk, fontos megvizsgálni a befogadás és elutasítás, az életkor, a kulturális háttér és a nyelvismeret kérdéseit, mivel ezen indikátorok összessége mind jelen van a bevándorló tanulók életében. Mind ezek a jellemzők nagyban befolyásolják a helyzetét a befogadók közösségében.

Az integrációs folyamatok sikeressége vagy sikertelensége nagyban függ a befogadó társadalom nyitottságától és előítéletességétől²¹. A bevándorlás sikerét különböző szempontok alapján lehet értékelni. E sikeresség egyik indikátora lehet, hogy megvalósult-e az a cél, amelyet eredetileg a bevándorló kitűzött maga elé²², vagyis hogy elégedett-e a Magyarországon elért társadalmi helyzetével és anyagi körülményeivel. Az integrációnak azonban sok szubjektív eleme is van, ami azt mutathatja meg, hogy a bevándorlók mennyire érzik magukat a befogadó ország tagjának, azaz mennyire kötődnek új hazájukhoz. Kimutatható, hogy mind a bizalomnak, mind pedig a kapcsolati hálónak szerepe van a bevándorlás sikerességében.

„Az egyik legutóbbi közvélemény-kutatás adatai szerint Magyarországon a legkevésbé pozitív a bevándorlás megítélése az Európai Unió 27 tagországa közül. Magyarország esete azért is meglepő, mert az EU régi tagországaival viszonyítva Magyarországon alacsony az itt élő bevándorlók aránya.”²³

Ez a fentiekben idézett állítás 2008-ból származik. Dolgozatomban arra is keresem a választ, hogy ez 2019-re mennyire változott. A következőkben megvizsgálom azt, hogy a bevándorlókat milyen szociális háttér jellemzi, ezen felül azt, hogy milyen jellegű saját kezdeményezéseket tesznek annak érdekében, hogy a társadalom befogadja őket. Esetlegesen vannak-e erre a népcsoportra jellemző elemek és viselkedésformák az integrációs folyamatok során. Mint azt a fentiekben is említettem az elégedettség eléréséhez számos tényező járul

²¹ Örkény Antal – Székelyi Mária (2010) A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 123. oldal

²² Örkény Antal – Székelyi Mária (2010) A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 214. oldal

²³ Lengyel György – Göncz Borbála – Tóth Lilla – Király Gábor – Várnagy Réka (2010) Civil tanácskozások a bevándorlók integrációjáról, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 252. oldal

hozzá, mind anyagi, mind szociális értelemben. Minden állam érdeke, hogy a bevándorló egyének integrálása sikeres legyen.

A szülőföld elhagyása és egy új országba költözés feltételez egy bizalmi szintet, ami megnyilvánulhat a befogadó ország állampolgárai és hivatali intézményei iránt.²⁴ Hasonlóképpen a bizalom megnyilvánulhat a befogadó országba régebben érkezett sorstársak felé, és a célországban működő, segítő szervezetek iránt is.

Amikor a bizalmat igyekszünk meghatározni, beszélhetünk egyfelől általános vagy morális bizalomról, amely a befogadó ország felé irányul és kifejezi, hogy a bevándorló mennyire bízik meg a befogadó ország intézményeiben, tisztviselőiben, és polgáraiban. Másrészt viszont úgy tűnik, hogy a bevándorlók, helyzetükből adódóan a bizonytalanság miatt egyfajta bizalmatlanságot élnek meg az emberi relációkban. Ezzel párhuzamosan vagy a beilleszkedési szándék, vagy a befogadó ország felé irányuló elvárások a befogadó ország intézményeibe vetett hitet nagyban befolyásolják. A külföldről érkezők esetében azért kap nagyon fontos szerepet a befogadó ország állampolgáraihoz és intézményeihez való viszony, mert a bevándorlás elsődleges célja az új országba való sikeres beilleszkedés. Mind az intézményekhez való viszony, mind a barátságos emberi közérzet megvalósulása nagyon fontos, mert egy bizalmon alapuló megelégedettséget valósít meg. A bevándorlás sikeressége nagyrészt attól függ, hogy sikerült-e a bizalmat, mint társadalmi tőkét megtartani a karrierépítés és a beilleszkedés elősegítése érdekében.

A bevándorlókat három típusú bizalom jellemzi: integráló bizalom, összekötő és megkötő bizalom.²⁵

„A frissen érkezett bevándorló szükségképpen a saját etnikai-nemzeti diaszpórájában találja meg azt a közösséget, amelynek tagjaival sorsközösséget érezhet, és akiktől segítséget remélhet. Az ilyenfajta bizalmat a szakirodalom megkötő (bonding) bizalomnak nevezi.”²⁶

²⁴ Örkény Antal – Székelyi Mária (2010) A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 215 oldal

²⁵ Örkény Antal – Székelyi Mária (2010) A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 218 oldal, 5. ábra

²⁶Tóth István György (2005): Kockázat, bizalom és részvétel a magyar gazdaságban és társadalomban. TÁRKI alapítvány, Budapest

A bizalomnak a társadalmi integráció során betöltött szerepe mellett fontos tényezője a gazdasági életben és a jólét érzetének elősegítésében játszott szerepe, így jelentős befolyással bír az egyének életében.²⁷

1.3.1. A bevándorlók diszkriminációja Magyarországon

Az Európai Unió tagországaiban nagyon fontos aktuálpolitikai kérdés a bevándorlók beilleszkedése.²⁸ Az EU e szakterületéért felelős miniszterei 2010 júniusában megegyeztek a Zaragozai Nyilatkozatban,²⁹ hogy felkérlik az Európai Bizottságot a bevándorlók integrációját mérő összehasonlítható és a tagállamok közti különbségeket is figyelembe vehető indikátorok kidolgozására. Ezeknek az indikátoroknak a célja a bevándorlók integrációs helyzetének felmérésén keresztül³⁰ az integrációs szakpolitikák eredményességének mérése. A mérés területeit képzik: a foglalkoztatás, a társadalmi befogadás, oktatás és az aktív állampolgári szerepvállalás.

A diszkrimináció a munkakereséskor és a mindennapi élet során is érinti a bevándorlókat³¹. Fontos megvizsgálni, hogy milyen problémákkal szembesülnek az álláskeresés vagy mindennapi ügyeik intézésekor. A mindennapi életben tapasztalható a megdöbbenés, hogyha egy látszólag nem magyar, magyarul szólal meg például a hivatali ügyintézés során. Az is jellemző, ha például a házaspár külföldi tagja már jól beszél magyarul, a magyar házastársa mégis elkíséri, mintegy igazolva párja ittlétét, elősegítve ügye hathatós intézését pl.: közhivatalokban, gyermekeik iskolai ügyintézése során.

Az egyes bevándorló kisebbségi csoportok tagjai között lehetnek eltérések a diszkriminációs tapasztalatok terén. Amíg a kínaiak, vietnamiak és az arabok a „látható idegenség”-gel küzdenek, addig például az ukránok a „láthatatlan idegenség”-gel. A hallható idegenség” (a

²⁷ Hajdu Gábor (2012): Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltás után, Kovách Imre, Dupcsik Csaba, P. Tóth Tamás, Takács Judit (eds): Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon, Argumentum Kiadó – MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest, 46 oldal

²⁸ Európai Bizottság (2016) A harmadik országbeli állampolgárok integrációjára vonatkozó cselekvési terv, Strasbourg, COM(2016) 377 final

²⁹ European Ministerial Conference On Integration, (2010) Zaragoza

Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely (2013): Bevándorlás és integráció – magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főigazgatója, Budapest

³¹ Simonovits Bori (2013) Bevándorlók diszkriminációja – kisebbségi és többségi szemmel, Bevándorlás és integráció, Magyarországi adatok, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 158. oldal

nyelvtudás hiánya) miatt olyanok szenvedhetnek hátrányos megkülönböztetést, akik első ránézésre nem tekinthetők külföldinek, csak a kommunikáció nehézsége miatt tapasztalnak elutasítást.³²

Sik Endre és Várhalmi Zoltán részletesen megvizsgálták a Magyarországon élő bevándorlók diszkriminációs tapasztalatait „*A diszkriminációs tapasztalat forrásai*” című kutatásban. A következő fogalmakkal vázolják fel a diszkriminációs problémákat: „*látható,*” a „*láthatatlan*” és a „*hallható*” idegenség, *egyéni korlátozó tényezők*” (családi feladatok, idő, költségek). Azok, akik igyekeznek bejutni egy új ország munkaerőpiacára, további probléma lehet a nyelvtudás hiánya, (kivéve, ha olyan munkahelyre érkezik, ahol nem kell beszélnie magyarul). Ezen felül az sem valószínű, hogy hosszabb időre kötnek vele határozatlan idejű munkaszerződést.

A „látható idegenség” az átlagnál sokkal nagyobb diszkriminációs tapasztalattal jár együtt. Ez négy bevándorló csoportot érint főként Magyarországon: kínaiak, vietnamiak, arabok, törökök. „*A bőrszín okozta diszkriminációs tapasztalat esélye a kínai és vietnami migráns csoport esetében a legmagasabb*”³³

Ezen csoportok tagjai a munka világában és az iskolában egyfajta „védettséget” élveznek, mivel sokszor egymás között van munkaadói és munkavállalói viszonyuk, vagy saját vállalkozásuk van. „*egyres nemzetközi migráns csoportok kapcsolathálója olyan erőforrásként jelentkezik, ami a munkaerőpiacon a diszkriminációból, illetve a kulturális különbségekből fakadó hátrányaikat kompenzálja.*”³⁴ Budapesten már vannak kínai, arab és török nyelvű saját iskoláik gyermekeik részére.³⁵

Nem felejthetjük el a lakóhelyi szegregációt sem³⁶. Amikor egy-egy nemzetiség egy földrajzi területen összpontosulva él, akkor a szomszédság diszkriminálja egymást anyagi vagy egyéb

³² Sik Endre – Várhalmi Zoltán (2010) A diszkriminációs tapasztalat forrásai, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 100. oldal

³³ Sik Endre – Várhalmi Zoltán (2010) A diszkriminációs tapasztalat forrásai, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

³⁴ Várhalmi Zoltán (2010) Magyarországi migránsok kapcsolathálójának típusai, jellegzetességei, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 170. oldal

³⁵ Magyar-Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola, Al Wahda Arab Iskola مدرسة الوحدة العربية , Maarif Általános Iskola és Gimnázium

³⁶ Sik Endre – Várhalmi Zoltán (2010) A diszkriminációs tapasztalat forrásai, Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 115 oldal

bármely ok miatt. A kínaiak és a vietnamiak körében a személyes környezetükben (a szomszédság) tapasztalt diszkrimináció kisebb mértékű (jellemzően a 8. és 10. kerületi piacokhoz közeli kolóniákban élnek), míg az arabok esetében ez sokkal hangsúlyosabb. A szegregált területen élők egyrészt védettek a többségi társadalom diszkriminációjától (amennyiben saját nemzetbéliekkel dolgoznak), másrészt egymást is diszkriminálhatják egzisztenciális alapon.

Fontos szempont az integrálás során a befogadók közössége, amely szintén nem homogén. Sok különbség lehet az elfogadás szintjében. Ennek egyik mutatója a többségi csoport műveltségi szintje. Számos nemzetközi felmérés szerint látható, hogy a műveltebb, magasan kvalifikált egyének sokkal nyitottabbak a kulturális sokszínűsége, ezen felül befogadóbb magatartást tanúsítanak a bevándorlókkal szemben.³⁷ Ezért megállapítható, hogy a műveltebb lakosság nagyobb valószínűséggel működik közre az integrációs folyamatokban. Ezért is speciális közeg az iskola, mint integrációs helyszín, mivel a gyermekek és a pedagógusok közösen vannak benne az integrációs folyamatokban. A pedagógusokra itt, mint a magasan kvalifikált egyénekre tekintünk. Az ő integrációs munkájuknak gazdasági haszna közvetlenül nem mérhető, csak hosszútávú következtetések vonhatók le abból.

1.3.2. A bevándorlók és befogadók közötti kapcsolatok

Az Európai Unió mind az államok, mind az egyének személyes integrációjának közös színtere. Ilyen lehetőség az integrálásra az oktatási intézményekben is van lehetőség. Az Európai Unió területére érkező egyének integrálásának elősegítése tagországi-intézményi és állampolgári szinten is megtörténik. Számos felkérés született az EU részéről a tagországok felé a bevándorló egyének integrálását érintően.

Amennyiben a helyi közösségekben működnek olyan intézményesült szerveződések, amelyek segítik a bevándorló személy integrációs törekvéseit, azok kulcsszerepet játszanak, és komoly erőforrások lehetnek a helyi és bevándorolt egyének és közösségek interakciójában. E találkozási felületeket vizsgálva feltárható szerepük, rövid és hosszabb távú hatásuk a

³⁷ Maria De Paola és Giorgio Brunello (2016) Education as a tool for the economic integration of migrants, (EENEE) Office of the European Union, 2016 ISBN: 978-92-79-49410-9 doi: 10.2766/46295, 10. oldal

bevándorlók és befogadók életében egyaránt.³⁸ Szerintem az iskola is egy ilyen hely, amely komoly szerepet vállal az oktatás mellett a társadalmi integrációban és egyben a kultúra közvetítésben. Mivel itt a tanulók és szüleik találkozhatnak a többségi társadalommal, viselkedési kultúrát, és ügyintézési protokollt tanulhatnak.

Az integrációs folyamat során elengedhetetlen a megfelelő tájékozódás mindkét fél kultúrájáról, szokásairól. A nem helyes és nem kellő mértékű információ sok nézeteltérésre adhat okot. Mivel a konfliktusok nagyrészt kulturális természetűek, ezek minimalizálhatók, ha a befogadó társadalomnak elegendő releváns információja van az adott kisebbségi (bevándorolt) csoportról, ismeri szokásainak hátterét, nyitottan és érdeklődve, viszonyulva hozzá. A tanároknak szóló kérdőívemben erre a kérdésre vonatkozólag is gyűjtöttem adatokat.

Megállapítható, hogy a kulturális, vagy civil szervezetek és az oktatási intézmények is támogatják és elősegítik a bevándorlók integrációját, mintegy „kulturális hídként” megnevezett missziójukat ellátják, még ha korlátozott mértékben is.³⁹ Azért tartom fontosnak e kérdés vizsgálatát, mert a társadalmi folyamatok az iskolákban megjelennek, mintegy leképezik azokat. Az osztályközösségekben ezek a társadalom-dinamikai folyamatok kimutathatók.

³⁸ Lengyel György – Göncz Borbála – Tóth Lilla – Király Gábor – Várnagy Réka (2010) Civil tanácskozások a bevándorlók integrációjáról, Az idegen Magyarország- Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 267. oldal

³⁹ Lengyel György – Göncz Borbála – Tóth Lilla – Király Gábor – Várnagy Réka (2010) Civil tanácskozások a bevándorlók integrációjáról, Az idegen Magyarország- Bevándorlók társadalmi integrációja, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó Budapest

Összefoglalás

A fentiekben vizsgáltam az elmúlt harminc évre visszanyúló folyamatok máig tartó hatásait az arab, vietnámi és kínai népcsoportokon keresztül, a későbbiekben érkező törökökről is említést tettem. Az előbb említett csoport élethelyzetéből (háború, politikai üldözöttség, egzisztenciális helyzet) adódóan tekintette Magyarországot elsődleges célországnak. Ennek egyik útja volt a magyarországi egyetemre ösztöndíjjal való érkezés. Az Európai Unóba való csatlakozást követően, új jelenség az, hogy külföldi születésű magyar nemzetiségű fiatalok visszatérnek középiskolába vagy a felsőoktatásba tanulmányokat folytatni. Láthatunk erre példákat Kanadából, az Amerikai Egyesült Államokból, Ausztrál Államszövetség területéről és Dél-Amerika számos országából.

Az Európai kulturális háttérű, nem uniós állampolgárokat nem mutattam be. Mivel az ő esetükben sem a nyelv sem a kultúra nem számottevően különböző. Ebbe a csoportba sorolom, a magyar nemzetiségű, de nem magyar állampolgárságú személyeket. Státuszukban változás történt az állampolgárság tekintetében, a magyar kettős állampolgárság megszerzése támogatott, így elérhetővé válnak számukra is az Európai Unió által biztosított jogok.

A Magyarországi bevándorlók eltérő nyelvi és kulturális háttér, valamint a munkaerőpiacra való belépés különböző színterei miatt nehéz mindegyik csoportra érvényes állításokat megfogalmazni helyzetükkel kapcsolatban. Azonban egy közös ezen első generációs bevándorló csoportok tagjaiban. Kivételesen aktív szerepet vállalnak a nemzetgazdaság életében, mint munkavállaló vagy saját vállalkozás indításával. Ily módon eleget tesznek, a többségi társadalom felőli elvárásnak, miszerint bekapcsolódnak a gazdaságba. A kapcsolati háló szerepe rendkívül fontos a munkavállalás során a nagyobb létszámban Budapesten élő kínai, vietnámi és arab nemzetiségű személyek esetében, sok esetben válnak egymás munkaadóivá.

Minden bizonnyal sikeresnek tekinthető az első generáció integrációja abból a tekintetből is, hogy a Magyarországon letelepedett bevándorlók elégedettek az élethelyzetükkel és fontosnak tartják gyermekik számára a többségi társadalomba való még sikeresebb integrálódásukat. A befogadó ország kultúrájának és szokásainak az elsajátítása mellett tudatosan választanak olyan iskolákat gyermekeik számára, ahol a szülők, kulturális hagyományait is ápolhatják és megőrizhetik ez által a többkultúrájú identitásukat.

2. AZ OKTATÁSI-NEVELÉSI INTÉZMÉNYEK, MINT AZ INTEGRÁCIÓ HELYSZÍNEI

Az Európai Unióba való belépéssel átrendeződtek a bevándorlás lehetőségei az EU-n belülről és kívülről érkező munkavállalók, vagy bevándorolni szándékozó személyek számára. A 2004 óta eltelt 15 éves időszak a nyugati nevelési gyakorlatokhoz való felzárkózást jelentette a közoktatási intézmények számára, ezen felül az addigi homogén tanulóközösségekben a kulturális sokszínűség megjelenését, főként Budapesten és az agglomerációban. Más vidéki, főként megyejogú városokban is tanúi lehetünk e folyamatoknak, mivel kimutatható, hogy a bevándorlók főként a nagyvárosokat létesítik előnyben.

Az Európai Unió területén a szabad mozgással együtt az oktatáshoz való hozzáférés is biztosított az állampolgárok számára a tagállamok bármely más országában.⁴⁰ A harmadik országbeli tanulók számára is biztosított az EU bármely országában az oktatáshoz való hozzáférés, mint alapvető emberi jog⁴¹. Azonban természetes módon a fogadóország területén a feltételek nem azonosak egy anyanyelvi és egy bevándorló egyén számára.

A bevándorlókat érintő integrációs folyamatok közül, tanulmányomban a bevándorló fiatalok oktatáson keresztüli integrációjának sikerességére és fontosságra fordítok különös hangsúlyt⁴². Az integráció egyik leghatékonyabb formája az oktatás, mivel a kötelező tantárgyak elsajátításán túl a szociokulturális elemeket az intézményi közegben adódik alkalmuk megismerni. Mint például a fogadóország hagyományait és szokásait is átélhetik az iskolai élet során. Abban az esetben is jelentős sikerekkel járhat egy külföldi születésű fiatal integrációja, hogyha ez nem egy direkt és tudatos megközelítés az irányába. Az adott társadalomban való jelenlét alkalmas arra, hogy a mindennapi megtapasztalások során, az egyén felvegye a fogadóország kulturális szokásait és gyakorlatait. A közoktatásban való részvétel nyújthatja a legintenzívebb külső hatásokat a külföldi fiatalok számára.

⁴⁰ Az Európai Parlament a Tanács és a Bizottság (2012) Az európai unió alapjogi chartája, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2012/C 326/02, 14. cikk, Az oktatáshoz való jog,

⁴¹ United Nations Department of Public Information, (1998) Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 26. cikk 1. NY

⁴² Európai Bizottság (2016) A harmadik országbeli állampolgárok integrációjára vonatkozó cselekvési terv, Strasbourg, COM(2016) 377 final 4.1.2. Oktatás, 8. oldal

Az oktatási intézményeknek kiemelkedő szerepe van az egyének integrációjában és szocializációjában, mivelhogy az iskolák közvetítik mindazokat az ismereteket, melyeket a társadalom elvár az állampolgáraitól.⁴³

Az Európai Unióban folyamatosan növekszik azon tanulóknak a száma, akiknek az anyanyelve nem egyező az iskolai oktatás hivatalos nyelvével. Az Unió területén a szabad mozgással együtt az oktatáshoz való hozzáférés is biztosított állampolgárai számára bármely más tagállami országában⁴⁴. Azonban az egyik igen releváns kérdés az, hogy a tanuló beszél-e az adott ország nyelvét, vagy ismer-e egy olyan nyelvet (pl.: angol, német, francia) amely esetleg közvetítő nyelvként funkcionálhat a mindennapi kommunikációban. Ezen túl a szociális támogatások lehetősége is befolyásolja, hogy milyen típusú intézmény keretein belül tud bekapcsolódni az adott tagállam oktatásába.

Mivel a közös alapelveken túl minden tagországnak saját oktatáspolitikája van⁴⁵, ezért a következő ajánlásokat fogalmazta meg az Európai Unió Tanácsa 2011.12.20-án „*A Tanács következtetései a mobilitást növelő nyelvi kompetenciákról*” cím alatt⁴⁶. Az Európai Unió Hivatalos Lapjában felkéri a tagállamokat és a Bizottságot ezen irányelvek támogatására és a megfogalmazott célok megvalósításában való törekvésre. Ezek az ajánlások kiemelik azon fiatalok kompetenciafejlesztését, akik élethelyzetüknél fogva hátrányban vannak a többségi társadalom tagjaihoz képest.

Annak érdekében, hogy az integrálódó személyek sikeresen felzárkózzanak a következő ajánlások fogalmazódtak meg:

- egyének társadalmi befogadásának, és szakmai fejlődésének javítása
- a fogadó ország hivatalos nyelvének elsajátítása
- migráns háttérű tanulók anyanyelvének ápolása
- nyelvi közegben való tanulás
- a szakképzési és felsőoktatási intézményekben integrált szemléletmód kialakítása

⁴³Lanstyák István, Simon Szabolcs és Szabó Mihály Gizella, (1999) Nyelvpolitika a kisebbségek oktatásában, Lőrincze nap '98 című konferencia, Kecskemét, 1999/1, Konferencia Szemle,

⁴⁴ Európa Bizottság Honlapja, A szociális jogok európai pillérének 20 alapelve I. fejezet: esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz, 1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás

⁴⁵ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, 2012/C 326/01, Hivatalos Lap C 32, 26/10/2012 o. 0001 - 0390 166. cikk

⁴⁶ Az Európai Unió Hivatalos Lapja, (2011): A Tanács következtetései a mobilitást növelő nyelvi kompetenciákról (2011/C 372/07), 2011.12.20. C 372/27,

Az integráció egyik leghatékonyabb formája az oktatás⁴⁷, azt oktatást pedig nem lehet elég korán elkezdni. Világszerte az Egyesült Nemzetek Szervezete által kitűzött „*Fenntartható fejlődés*” 4. legfontosabb kitűzött cél. Az egyenlően, mindenki számára elérhető minőségi oktatás nyújtása és az élet hosszon át tartó tanulás lehetőségének megteremtését foglalja magába⁴⁸. A fiatalság nevelése és egyenlő lehetőségek megteremtése egyik alapvető feladata minden demokratikus társadalomnak. Az alapvető emberi szükségletek után az egyik legfontosabb elem a fiatalok felnövése során az oktatás, ami mindenkit ugyanúgy megillet, hatalmas lehetőséget képes a fiatalság kezébe adni, a későbbi önálló életvitel kialakítása szempontjából.

Az Európai Unió hangsúlyozza azt, hogy az oktatásba való befektetés egyenlő a jövőbe való befektetéssel⁴⁹, ez pedig elengedhetetlen a fejlődés és haladás szempontjából a nemzetgazdaságok számára. Ennek értelmében a legértékesebb minden állam számára a szellemi vagyon gyarapítása és kiaknázása, melyet folyamatosan támogatni és fejleszteni hivatott. Ezért a megfelelő oktatási színvonal biztosítása és a tudás átadása megköveteli a tanulótól az adott állam oktatási nyelvének ismeretét és annak megfelelő alkalmazását az intézményi környezetben. Az Európai Unió nyelvpolitikájának célja⁵⁰, hogy minden állampolgár immár két idegen nyelvet sajátítson el az anyanyelvén kívül. Azonban a nyelvi sokféleségben nincs egy általános európai modell, amely minden egyes tagállamra vonatkozóan (a közoktatásban) arra a jelenségre, amikor is a diák egy másik országból érkezik és alapvetően nem a saját anyanyelvén végzi kötelező tanulmányait.

⁴⁷ Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor (2012) A kultúra és az értékek szerepéről, Az integráció tényezői, 85-86. oldal.

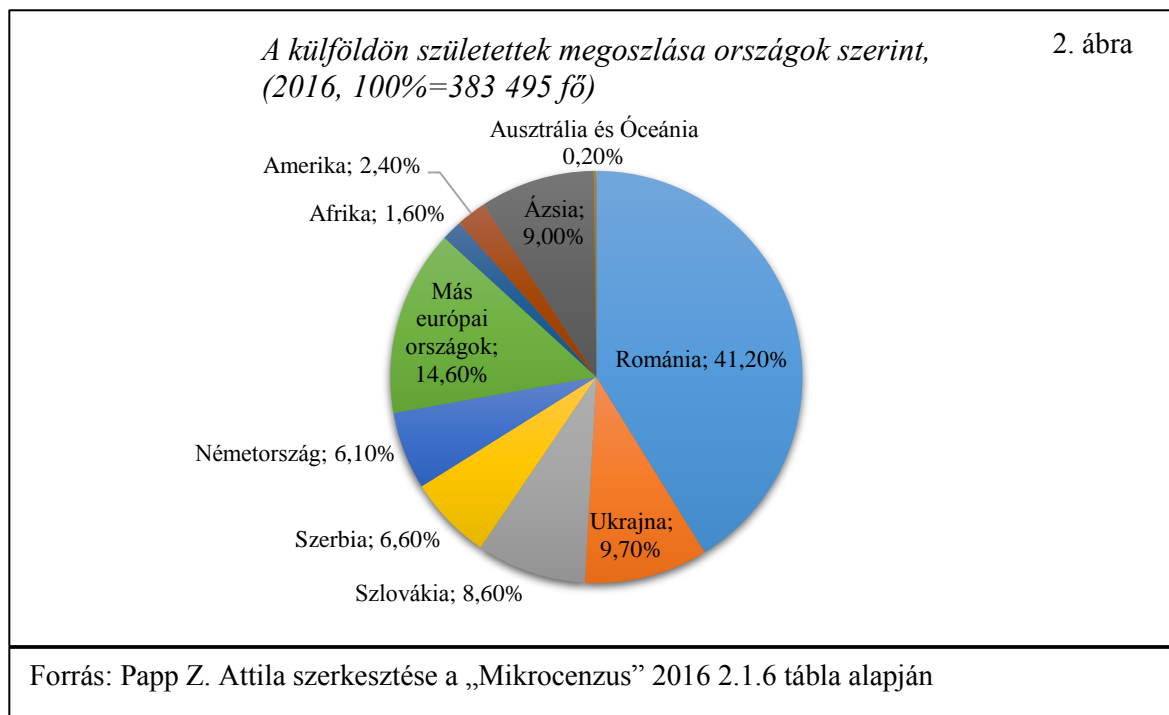
⁴⁸ Egyesült Nemzetek Szervezete (2015), A 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszer, Education 2030, A minőségi oktatás és az egész életen át tartó tanulás – mindenki rendelkezésére állásának – lehetősége központi szerepet játszik az egyének teljes és produktív életének biztosítása szempontjából, New York

⁴⁹ Európai Bizottság (2014) Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról Oktatási, képzési, ifjúsági és sportpolitika, Kommunikációs Főigazgatóság Polgárok tájékoztatása, Brüsszel ISBN 978-92-79-42103-7 doi:10.2775/54102

⁵⁰ Európai Parlament (2019) Az Európai Unió ismertetése – 2019, Nyelvpolitika

2.1. A külföldi diákok jelenléte a magyar közoktatásban

Mindenek előtt le kell szögezni, hogy a külföldi diákok jelenlétének mérése nem egyértelműen mérhető. Ennek egyik fő oka, ha a tanulmányaik, során megváltozik az állampolgári státuszuk. Az Országos Kompetenciamérés és a központi érettségi vizsgán megjelent „nem Magyarországon született” és „nem magyar anyanyelvű” jelzések szolgálhatnak alapul a kutatás során.

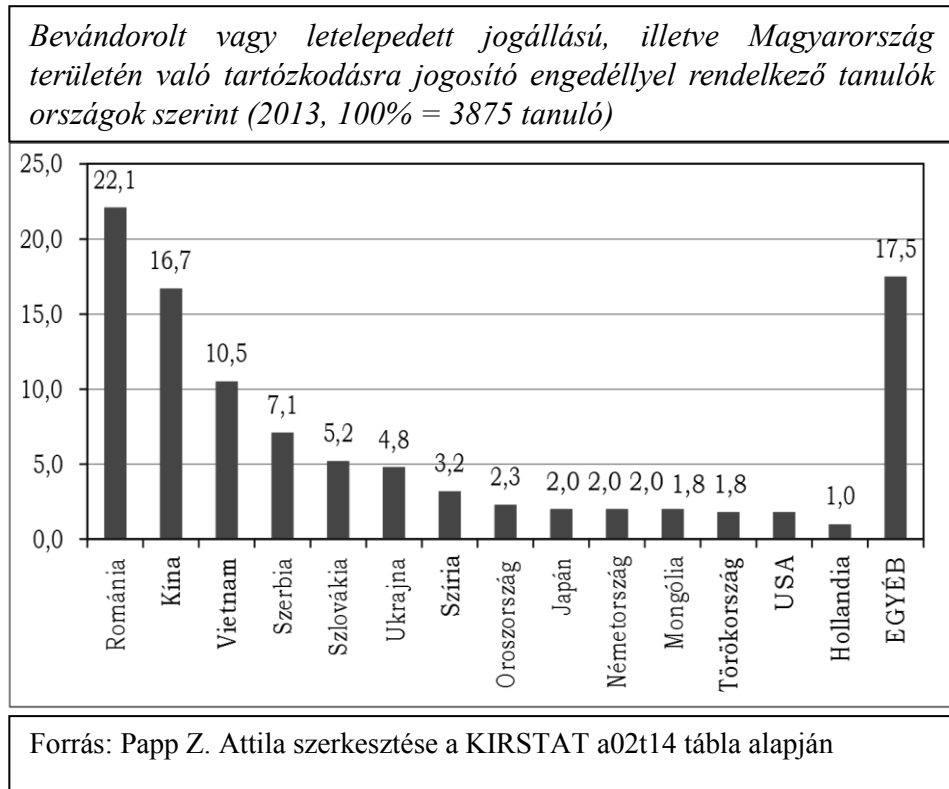

A 2016. évi demográfiai adatok alapján, Magyarországon 383 495 nem Magyarországon született személy élt, e szám a népesség közel 4 százalékát teszi ki.⁵¹ A Magyarországgal szomszédos Európai országból érkeztek a legtöbben. A harmadik országban születettek szemrevételezése során észlelhető, hogy az Ázsiai térségben született bevándorlók aránya a második legnagyobb csoport. Ez a csoport a külföldi születésű Magyarországon élők 9%-át adja ki. Ezekből a statisztikai adatokból vonhatunk le további következtetéseket a külföldi diákok számának vonatkozásában. Az iskoláskorú 5-19 éves korcsoportban keresendő, összeségében megközelítőleg 1700 személyre tehető a külföldi születésű közoktatásban résztvevő fiatalok száma⁵².

⁵¹ Központi Statisztikai Hivatal, Mikrocenzus (2017) 2016 – 3. Demográfiai adatok, Budapest, 11. oldal

⁵²A Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2015/2016-os kiadványa, A tanulmány KIRSTAT-ra épülő részei részbenmtámaszkodnak a T-Tudok által vezetett Oktatási Törzsindikátorok és mérési eredmények alapján

A külföldi tanulókon belül aránylag jelentős számúak azok, akik a szabad mozgás és tartózkodás jogán, Magyarországon élnek⁵³. A jelenleg érvényes jogszabályok szerint, az ilyen személyek Európai Unió állampolgárai illetve azok családtagjai lehetnek.

3. ábra

„Az EGT-állampolgárai, amennyiben munkavállalói tevékenységet vagy tanulmányokat folytatnak, ha elegendő forrással rendelkeznek ahhoz, hogy „tartózkodásuk ne jelentsen indokolatlan terhet Magyarország szociális ellátórendszerére nézve, 180 napon belül 90 napot is meghaladó időtartamot tartózkodhatnak itt Magyarországon.”⁵⁴

Ebbe a jogi kategóriába sorolható tanulók legtöbbször a 2016-os adatok szerint a Romániából származó (864 fő) tanulók.⁵⁵ Egyéb Európai Unió tagországokból, leginkább Szlovákiából (365 fő), Németországból (260 fő) és Olaszországból érkeztek (128 fő) diákok a magyar

készülő indikátorok rendszerének továbbfejlesztése című (TÁMOP 3.1.8-09/1-2010-004) projektben végzett korábbi elemzésre épül

⁵³ Netjogtár 2007. évi I. törvény, (Frissítve: 2019. november) a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról, Frissítve: 2019. november 22. 13:00, 1 oldal

⁵⁴ Papp Z. Attila (2017) Külföldi tanulók jelenléte és eredményessége a magyar közoktatásban, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományi Intézet, Educatio folyóirat: Bevándorlás és oktatás, Akadémiai Kiadó, Educatio, 335–351

⁵⁵ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2015) Statisztikai Tájékoztató Oktatási Évkönyv 2013/2014

közoktatásban. A harmadik országban született fiatalok között a legnagyobb számban a kínai diákok (1263 fő)⁵⁶voltak jelen a magyar közoktatásban 2016-os évben.

Egy újfajta jelenségnek tekinthető az, hogy a Kelet-Ázsiai és Közel-Keleti fiatalok középiskolai tanulmányaikat Magyarországon végzik el. Előfordul, hogy a fiatalok teljesen egyedül, a családjuk nélkül élnek Magyarországon a középiskolai évek alatt. Egyrészt szülők nem kellően mobilisak ahhoz, hogy a munkájukat hátra hagyják és áttelepedjenek Magyarországra, másrészt egyfajta betanulásnak is tekintik a külföldi életre és felsoktatásra. Az általam megkeresett intézmény tanárai is hasonlóan nyilatkoztak erről a felismerésről. Magyarország Schengeni ország révén vonzó tanulási célpont, „ugródeszka” számos Közel-Keleti és más Ázsiai országban született fiatal számára. Ezzel jár az is, hogy nagy valószínűséggel nem Magyarországon fognak a munkaerőpiacra bekapcsolódni, megítélésük szerinti kedvezőbb nemzetgazdaságokban kívánnak majd munkavállalók lenni.

A kérdés tehát releváns lehet, szükséges-e a magyarországi integrációjukra különös hangsúlyt fektetni, ha nem kívánnak aktív polgárrá válni Magyarországon? Szó lehet-e „agyelszívásról” (brain drain), az átadott tudás kiviteléről és máshol kamatoztatásáról? Vagy sikeresen felkészítjük az integrációval együtt az európai létre, az ott sokszor sikeresebb munkaerőpiaci fellépésre, mint a Magyarországon született fiatalokat?

2.2. A bevándorló gyerekek oktatási intézményei

„Az interkulturális oktatás legfőbb célja a tanulók segítése abban, hogy megtanulják, hogyan éljenek egy etnikai es kulturális szempontból összetett társadalomban nemzeti és globális szinten egyaránt.” ^{57 58}

⁵⁶ Papp Z. Attila (2017) Külföldi tanulók jelenléte és eredményessége a magyar közoktatásban, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományi Intézet, Educatio folyóirat: Bevándorlás és oktatás, Akadémiai Kiadó, Educatio, 335–351

⁵⁷ Kiss Natália– Németh István Péter (2014): Interkulturális vagy/és integrált oktatás – Mennyire számít interkulturális helyzetnek a roma gyerekek oktatása? Dunakavics- A Dunaújvárosi Főiskola online folyóirata 2014. II. évfolyam IX. szám Kiadja DUF Press, a Dunaújvárosi Főiskola kiadója, 9. sz. 5-27 p.

⁵⁸ Kulcsár Beáta (n.d.) Multikulturalizmus Magyarországon (1990-2017), Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely: Magyarország kulturális sokszínűségéről. Multikulturalizmus értelmezések Magyarországon 1990 után

Az előzőekben felvázolt definíciók után szeretném bemutatni *Bognár Katalin-Kapcsolatok és erőforrások, bevándorlók és befogadók-Az óvodákban*⁵⁹ című esettanulmánya alapján, hogy hogyan találkoztak a pedagógusok az óvodákban a multikulturalizmussal.

Ebben a tanulmányban készült interjúk alapján két – egymástól eltérő – intézménytípusról olvashattam. A következő részben az onnan szerzett olvasmányélményeimre támaszkodva kívánok következtetéseket levonni. Annak ellenére, hogy a példák óvodákra vonatkoznak, mégis vannak olyan nézőpontjai, amelyek fontos tényekkel szolgálhatnak az integrációs folyamatok megfigyelése során. Ezen túl az akkor érkezett bevándorló óvodás gyermekek mára már éppen elhagyják a középfokú oktatást és felsőoktatásba igyekeznek. Ezen kívül az óvodák is közoktatási intézményként vannak meghatározva.

Az alábbiakban erre szeretnék egy-két példát megemlíteni. Úgymint: angol (nemzetközi) nyelvű- és állami óvodai példákat. Szerepük több szempontból érdekes az oda járó gyermekek családi háttere miatt.

A nemzetközi vagy más néven „angol” nyelvű magyarországi óvodákba járó gyermekek szüleinek nem Magyarország jelenti a jövőt. Sokszor a szülők nem is beszélnek magyarul, és nem is motiváltak a beilleszkedésben. Ilyen módon zárt kultúrájú közegben élnek, vagy multinacionális cégek, vagy diplomáciai testületek alkalmazottjai. Ezekbe az intézményekbe azonban olyan magyar gyerekek is járnak, akiknek szülei úgy gondolják, hogy az angol nyelvi közösségben lehetőség van arra, hogy gyerekeik magasabb színvonalú idegen nyelv oktatásban-nevelésben részesüljenek. Ilyen óvodát választanak sokszor azok a vegyes házasságban élők is, ahol az egyik szülő anyanyelve angol. Ezekre az intézményekre – természetükből fakadóan – sokkal jellemzőbb a multinacionalitás, mint az, hogy integrációs tereppé váljanak. Ennek ellenére nagyon jelentős a szerepük a magyar gyerekek életében, akik már ilyen korai életszakaszban találkozhatnak különböző identitású és nyelvű személyekkel. Ezek az intézmények szívesen alkalmaznak bevándorló munkaerőt, ahol a nyelvi vagy az etnikai hovatartozás sokkal kevésbé szempont a munkaadók részéről, mint az állami intézményeknél. Az angol nyelvtudás nagy előnyt jelent, ami kevésbé kedvez a magyar szakemberek foglalkoztatásának. Ilyenformán, azonban ezek az intézmények jelentős szerepet tölthetnek be a felnőtt bevándorlók foglalkoztatásában és integrációjában.

⁵⁹ Bognár Katalin (2010) *Kapcsolatok és erőforrások, bevándorlók és befogadók. Az idegen Magyarország Bevándorlók társadalmi integrációja* MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

A másik intézménytípusba az olyan önkormányzatok által fenntartott intézmények tartoznak, amelyek valamilyen okból kifolyólag az átlagosnál több bevándorló gyerek számára szolgál az oktatásuk helyszínéül. Ezek az intézmények a saját tapasztalataik révén alakítottak ki egy rendszert arra, hogyan oktassák a bevándorló gyerekeket. Erre már előzőekben utaltam Budapest VIII. kerületét megemlítve. Mára speciális interkulturális programmal is rendelkeznek ezek az iskolák vagy óvodák. A megkérdezett intézmény vezetője úgy látja, hogy a gyerekek nagyon barátkozók és befogadók, a bevándorló gyerekek hamar elsajátítják a magyar nyelvet, ennek köszönhetően könnyen integrálhatók a magyar közösségbe. Nehézségként élik meg azt, hogy a bevándorló szülők nagy része még nem beszél olyan szinten a magyar nyelvet, hogy a gyerekeket érintő kérdésekben beszélni lehessen velük közvetlenül is. Ilyenkor közvetítőre (tolmács) van szükség

2.3. A bevándorlók által alapított iskolák Budapesten

Az egyes bevándorló-közösségek által létrehozott, nem magyar oktatási nyelvű iskolákkal kapcsolatban elmondható, hogy saját etnikai csoporton belüli kapcsolatokat erősítenek. Ezekben az intézményekben nagy számban vannak jelen olyan tanulók, akik vegyes családokból származnak. Ezen családok tagjai mintegy híd-funkciót tölthetnek be a bevándorló közösségek és a többségi befogadó társadalom között⁶⁰. Az egyéni életutakból világosan látható, a magyar házastársaknak jelentős szerepe van a sikeres integrációban.

Egy, a kínai iskolában oktató magyar nemzetiségű pedagógus véleménye szerint elsődlegesen az iskoláknak a nevelő funkciója van előtérbe helyezve⁶¹. A kulturális különbözőséget élik meg a pedagógusok mint nehézség az oktató-nevelő munkájukban. Véleményük szerint a kínai szülők elvárásai az iskola felé teljesen eltér attól, amit a magyar pedagógusok megszoktak.

⁶⁰ Trickett, Edison J. – Curtis, J. Jones (2007): Adolescent Culture Brokering and Family Functioning: A Study of Families From Vietnam. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, Vol. 13. No. 2: 143-150.

⁶¹ Bognár Katalin (2009): Kapcsolatok és erőforrások, bevándorlók és befogadók. In: *Bevándorlók Magyarországon. Az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete és az ICCR Budapest Alapítvány által végzett kutatás zárótanulmányai*. Budapest. 123–147, 200. oldal

A budapesti arab iskolában tanító pedagógusok szerint a közösségi összetartás erős e nemzetiségűek között. A családok főleg ünnepekkor jönnek össze az iskolában⁶², és a mecsetben is találkoznak egymással, mivel a legtöbben aktívan gyakorolják vallásukat. Ez az iskola – újítként – hétvégenként arab nyelvoktatást szervez az érdeklődő nagyközönség számára. Úgy érzik, hogy ez egyfajta nyitás a többségi társadalom felé⁶³. Ők, az iskola kultúra közvetítő szerepével kapcsolatban hangsúlyozzák, hogy ez is egyén- és családfüggő. Néhány magyar iskolával és a kínaival is együttműködnek.

A költségtérítéses intézményekben nyomon követhető nemzetköziség nem a magyarországi integrációról szól, mivel ott a közös nyelv többnyire az angol. Főleg amerikai alapítású kisebb-nagyobb oktatási intézmény található meg Budapesten, sokszor ezek az intézmények egyházi fenntartásúak. A magyar többségi társadalom felé a szerepük abban mutatkozik meg, hogy magyar anyanyelvű szülők azzal a szándékkal íratják be gyerekeiket az ilyen jellegű iskolákba, hogy ezzel könnyítsék a gyermek külföldi továbbtanulását. Ebből a szempontból Magyarországon a magyar anyanyelvű diákok egy külföldi társadalomba való integrációja történik meg. A bevándorlók vagy csak az átmenetileg itt dolgozók közül jellemzően a diplomáták, Managerek vagy a kereskedők gyermekei járnak oda.

⁶² Bognár Katalin (2009): Kapcsolatok és erőforrások, bevándorlók és befogadók. In: Bevándorlók Magyarországon. Az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete és az ICCR Budapest Alapítvány által végzett kutatás zárótanulmányai. Budapest. 123–147, 200. oldal

Összefoglalás

A fentiekben megvizsgáltam, azt, hogy feltételezhetően mennyi külföldi diák tanul Magyarországon. Ehhez a KSH adatai, az Országos Kompetenciamérés, és a központi érettségi vizsgán megjelent külföldi diákok száma szolgált kiindulásként. Ezeket összevetve az iskoláskorú 5-19 éves korcsoportban megközelítőleg 1700 személyre tehető a külföldi születésű közoktatásban résztvevő fiatalok száma. Az általam vizsgált harmadik országokból érkezők között a legnagyobb arányban az ukrán és kínai fiatalok vannak jelen a magyar oktatási rendszerben. Azt is bemutattam, hogy az egyes bevándorló csoportokhoz tartozó fiatalok milyen típusú intézményekben végzik a kötelező tanulmányaikat. Az intézmény oktatási nyelvének megválasztása összefüggésbe hozható azzal, hogy milyen hosszútávú terveik vannak a szülőknek, és mely kultúra ápolását és megismerését tartják fontosnak a gyerekeik számára. Amellett, hogy az önkormányzatok által fenntartott közoktatási intézményekben tanulnak-e a fiatalok. Budapesten megtalálhatóak különböző bevándorló népcsoportok által saját alapítású intézmények is. Amellett, hogy a saját gyerekeik részére indítottak el ezeket az intézményeket, a többségi társadalom felé is nyitnak különböző kulturális programok megszervezésével. Ezzel is csökkentve az előítéleteket és így próbálják elősegíteni a még sikeresebb társadalmi beilleszkedésüket. Az általam készített pedagógus interjú is alátámasztja azt, hogy a többségi társadalom, vagy éppen a befogadó intézmény megköveteli az együttműködést és a nyitottságot, független attól, hogy az illető külföldi fiatal mennyire van birtokában a magyar nyelv tudásának. A megkérdezett pedagógus beszámolt arról, hogy a külföldi diákok felvételi elbeszélgetése során sokkal inkább a szociális képességeket mérik fel, mintsem a nyelvtudást. A megtanulható képességeket kellő eltökéltséggel és motivációval pótolni lehet, de ehhez elengedhetetlen elem az, hogy a fiatalok nyitottak és alkalmazkodók, tudjanak lenni.

3. SAJÁT KUTATÁS

Módszerek: A bemutatott kutatási eredmények előzetes feltáró interjúk, két kérdőív és a személyes ismeretségi körömben folytatott beszélgetésekből származnak.

A fókuszcsoporthok: speciális kiválasztott

Mintanagyság: reprezentatív vizsgálat

Mintavétel módja: kérdőíves

Mintavétel időbelisége: egyszeri specifikus

Mintavétel ideje: egy hónap, 2019. október-november

Elsődlegesen szeretném egy személyes interjú által bemutatni a Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnázium profilváltás utáni hozzáállását és meglátását a külföldi diákokkal szemben. Azt szeretném felmérni, hogyan viszonyulnak a külföldi diákokhoz szakmai szemmel a tanárok. Ezen felül a magyar diákok, mint a többségi társadalmat reprezentáló egyének milyen módon járulnak hozzá a tanárok munkájához, és a külföldi diákok integrációjához. Ezt az osztályfőnökök kérdőívemre adott válaszai alapján összegzem a következőkben. Emellett azokat a tendenciákat is igyekszem feltérképezni, amelyek végigkísérik az integrációs folyamatot, és a magyar nyelv elsajátítása mellett szociokulturális hatások vizsgálatára is lehetőséget adnak.

A másik célcsoportom, a már egyetemi tanulmányit folytató vagy azt elvégző magyarországi közoktatásban tanult nem magyar anyanyelvű diákok. A közoktatási tapasztalataikról és a munkavállalási motivációjukról kérdezem őket annak függvényében, hogy többnyelvű és többkultúrájú. Ennek köszönhetően a fiataloknak nagyobb rálátásuk és összehasonlítási alapjuk van a saját és többségi társadalomban fellelhető munkavállalási lehetőségeikről. Fontosnak tartom, hogy le tudjam vonni a következtetéseket, hogy mely kultúra befolyása a nagyobb a döntéseik meghozatala során. Ezeknek a csoportoknak nyilatkozatait összevetve próbálok rávilágítani az egyének sajátos előnyeire és lehetőségeire a magyar oktatási rendszerben átélt tapasztalatain keresztül.

3.1. A külföldi diákok osztályfőnökeinek tapasztalatai

Ezt a kérdőívet a Körösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnázium osztályfőnökei közül, olyan pedagógusok választották meg, akiknek osztályaiban vannak nem magyar anyanyelvű diákok is. Ezen oktatói-pedagógusi szakmai szemszög fontos eleme annak, hogy előzetes feltevéseimre egyértelműbb válaszokat adjon.

Az elemzés és összegzés során szeretnék képet alkotni arról, hogy a jelenlegi nem magyar anyanyelvű középiskolás diákok tanárai milyen módon közelítik meg ezt az újfajta kihívást. Válaszadóimban közös, hogy mindannyiuk a Körösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Gimnáziumban osztályfőnökök és mindegyikük osztályában tanulnak külföldi diákok. Nem próbálok semmilyen egységet vagy tendenciát találni e válaszok hasonlóságában, csupán a külföldi diákokkal szembeni oktatásai nehézségeket igyekszem a másik oldalról is megismertetni. Ezzel tisztább képet alkotva a közoktatásban tanuló külföldi diákok helyzetéről, valamint arról, hogy az intézményi részről milyen kihívásokkal kell szembesülnie a fogadó intézménynek.

A válaszadók 66% nyilatkozta azt, hogy több mint 20 diákot tanít (minden bizonnyal ez a szám nem kizárólag a tanár saját osztályában tanulókat adja ki), de legalább 6-10 külföldi diákot tanítanak a megkérdezett oktatók. Ezzel tehát világossá vált, a következő kérdésekben, hogy a diákok számának függvényében nyilatkoznak az osztályfőnökök a külföldi diákokkal kapcsolatos tapasztalataikról. Azaz, minél több diákot tanítanak, annál árnyaltabb képet tudnak alkotni ebben a kérdéskörben. A válaszokból az derül ki, hogy emelkedett a külföldi fiatalok jelenléte az intézményben.

Az, hogy mely térségből érkeztek a diákok fontos tényező lehet az esetleg kulturális különbségek enyhítése során, a félreértések elkerülése végett. A tanárok kivétel nélkül azokat a válaszokat adták, hogy „Kína, Közel-Kelet”. Többségük megérti az alap magyar nyelvű instrukciókat, amely jelentős könnyítés lehet a tanórák folyamán. Az egy hónaptól az akár egy évig terjedőleg jelölték meg a kulturális elemek elsajátítását és alkalmazását. Minden bizonnyal ez is egyénekhez mérten változó, tekintettel arra, hogy milyen régóta van jelen a magyar kultúrában az illető diák.

Az újfajta kihívás megköveteli az oktatási módszerek innovációját és alkalmazását. Ez által a tanárok nyitottabbá válnak a nem formális oktatási elemek beleépítésére. Ösztönző hatással van a külföldi diákok jelenléte az osztályközösségre, ezáltal az ott oktatókra is. Meg kell

jegyezni, hogy ez a fajta alkalmazkodó képesség megkövetel egy rugalmas hozzáállást is a külföldi diákokkal szemben, valamit vállalni kell annak a következményét, hogy más magyar anyanyelvű diákok oktatásának a jellege is megváltozik ilyen módon. Diák és tanár közösen keresnek újabb és újabb utakat a mindennapi szituációk megoldására. Jelentős a kollégák közötti tapasztalatsere, mivel a munkaközösségben ezzel a kérdéssel rendszeresen foglalkoznak, megbeszéléseket és felkészítéseket tartanak egymásnak a kollégák. Tehát a tanárok saját elhivatottsággal is rendelkeznek az integrációs folyamatok elősegítését illetően és nem csupán a helyzet indikálta ezt a fajta magatartást. Jelentős a nyitottság az újításokra az oktatói karban.

A tanárok véleménye szerint a pozitív hatások kölcsönösen megjelennek mind a befogadók, mind a befogadottak életében. Az derült ki, hogy a külföldi diákok a Magyarországon eltöltött tanulási éveik során szintén elsősorban szociális-interkulturális képességeket sajátíthatnak el, mely a munkavállalásuk során előnyt jelenthet.

A felsőoktatási intézmény választása során számos tényező közre játszhat, de ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy ezek a diákok nagy valószínűséggel középiskolai tanulmányai során csatlakoztak a magyar oktatási rendszerbe, ez által kevésbé alakul ki bennük kötődés Magyarország felé. Az is kiderült, hogy sokan Magyarországot a könnyű EU-ba település céljából választják, majd a megtanult nyelvek ismerete lévén tovább költöznek egy általuk kiszemelt másik európai tagországba. Az ő példájuk minden bizonnyal más eredményeket mutat, mint az általam megkérdezett többnyelvű Magyarországon született fiatalok.

A tanárok által kitöltött kérdőív válaszai is megerősítik a fenti interjúban elhangzottakat, miszerint a tanári közösség a diákok közreműködésével intézményi szinten alkalmaz tudatos integrációt. Figyelembe veszik a külföldi születésű diákok nehézségeit, és igyekeznek ezen kihívások enyhítésére a magyart nem anyanyelvi szinten beszélő diákok későbbi boldogulásuk elősegítése érdekében. A külföldi diákok jelenléte egyre növekszik a magyarországi közoktatásban, a tanárok úgy vélik, hogy érdemes felkészülni e fiatalok fogadására. Ennek érdekében a szakmai innováció és együttműködés elengedhetetlen. Egymás kultúrájának megismerésére és értékek átadására remek helyszínül szolgálnak a közoktatási intézmények. A kötelező tanulási elemekkel összeegyeztethető az integrációs oktatás. Mind a befogadó intézmény mind a külföldi diákok számos értékkel járulnának hozzá egymás fejlődéséhez.

3.2. A többnyelvű diákok közoktatási integrációs sikerességei

Tanulmányomban azoknak a személyeknek a háttérét vizsgálom meg, akik sikeresen integrálódnak a magyar szociokulturális környezetbe a közoktatáson keresztül. Dolgozatomban a megkérdezettek sok esetben magyar állampolgársággal is rendelkező fiatalok. Sokak a magyar közoktatáson keresztül találkoztak először a magyar kultúra valamely elemével. Az itt tapasztaltak alapján alkottak képet a magyar társadalomról és annak szokásairól. Személyes tapasztalataim szerint, az érkező tanulók családi –és ezzel együtt- kulturális háttérének is fontos szerepe van az oktatási intézmények jellege és minősége mellett. A válaszadók 18-30 éves korosztályú személyek köréből származnak. A válaszadó 35 személyből 24 nő és 11 férfi. Nagyrésztük már Magyarországon (Budapesten) született és a magyar közoktatásban tanulmányaik kezdetétől vesznek részt. Azt a tényt érdemes szem előtt tartani, hogy ugyan a „hivatali” életben a magyar nyelvet használják, tanulmányaikat és munkájukat is akár magyarul végzik, de az elsődleges beszélt nyelvük nem feltétlenül a magyar. Ezt az őket körülvevő környezeti elvárások és kihívások során tanulták meg, együtt fejlődve tanuló társaikkal. Ezen csoport tagjai számomra azért érdekesek, mert születésüktől fogva többnyelvűek, az ezzel járó előnyökkel és nehézségekkel együtt. Ők fontos szerepet játszanak a gazdasági versenyképesség viszonylatában, mivel többnyelvűségük előnyt jelent a munkaerőpiacra lépéskor.

A megkérdezett alanyok nem fedik le feltétlenül a teljes magyarországi közoktatásban tanult, nem magyar anyanyelvű diákok nézőpontját. Elsősorban Budapest közeli lakosok (voltak). Mint a fentiekből kiderült, rendezett egzisztenciával rendelkező családból származók, és a felsőoktatásban részt vevő fiatalok szolgálnak számunkra a jelenlegi vizsgálat során példával. Ezeknek a fiataloknak a véleményei csupán nem adnak okot arra, hogy sikeres integrációra következtessünk e csoport teljes magyarországi populációjára nézve. Azonban jelentős segítséget nyújthatnak abban, hogy reprezentálják azt, hogy a szociális háttér mutatói nagyon fontos tényezők az integrálódás során.

A középfokú oktatást azért emeltem ki kérdésimben, mert Magyarországon többféle lehetőség is van arra, hogy a diákok milyen intézményben folytassák tanulmányaikat, attól függően, hogy milyen szakirányban, vagy iskolatípusban (szakképzés, főiskola, egyetem) szeretnének a későbbiekben továbbtanulni.

A megkérdezettek családi hátterének szempontjából három csoportot különíthetünk el.

1. Az első talán legjellemzőbb csoport azon fiatalok összessége, akik egyiknek szülője magyar anyanyelvű, míg a másik szülője külföldi születésű.
2. A második csoportot azok alkotják, akiknek mindkét szülője külföldi, a magyar nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélő diákok.
3. A Magyarországon vegyes házasságokból, vagy külföldi születésű szülőkkel rendelkező fiatalok csoportjától érdemes elkülöníteni, azokat a fiatalokat is, akik magyar nemzetiségűek ellenben külföldi születésűek. Az utóbbi csoportra jellemző, hogy tanulási céllal érkezett vissza Magyarországra.

Mind három eltérő csoport tagjaiban közös az, hogy többnyelvűek, és a magyar közoktatásban részt vettek.

A következő kérdéseim a magyar közoktatásban szerzett tapasztalatokat célozzák meg a diákok szemszögéből. Ezzel is szemléltetve azt, hogy miben lehetnek esetleges eltérések egy „öshonos” magyar anyanyelvű diák közoktatási tapasztalataival szemben. Emellett azokat a tendenciákat is igyekeztem fellelni, amely jellemezheti e diákok tanulmányait.

A születés helye tekintetében kiemelkedően Budapest volt, mely arra ad következtetést, hogy az első szociális interaktusok a családon kívül is magyar közegben érték őket. Budapesten és környékén a nagyvárosi létnek azzal a pozitív vonatkozásával találkoztak, hogy az országnak e részén már megszokott a külföldiek állandó jelenléte. Mivel jól ismert tény az, hogy Budapest nemcsak oktatási és kulturális központja Magyarországnak, hanem kereskedelmi is, vonzó munkavállalási célpont mind magyarok, mind külföldiek számára. Feltételezhetően ezért telepedtek le itt az általam megkérdezett fiatalok szülei. A fővároson kívül más magyarországi nagyvárosok is meg lettek jelölve: Debrecen, Esztergom, Veszprém. A magyar nemzetiségű külföldi születésű fiatalok megkérdezése során elsősorban azokat kértem fel, akik az Európai Unió kívüli területeken (harmadik országokban) születtek és éltek mielőtt bekapcsolódtak a magyar közoktatásba, felsőoktatásba. A valamely harmadik országbeli fiatalok születési helyei között fellelhetők: az Európai-(Belorusz Köztársaság, Ukrajna) - Amerikai (Kanada, Amerikai Egyesült Államok, Brazil Szövetségi Köztársaság) –Ázsia (Mongólia) és Ausztrál (Ausztrál Államszövetség) kontinensről, valamint az Oroszországi Föderációból származók.

A magyartól eltérő nemzetiségi szülők között vannak: afgán, amerikai, fehérorosz, grúz, japán, kanadai, madagaszkári, marokkói, mongol, nigériai, orosz, szerb, szír, török, ukrán és vietnámi felnőttek.

A személyes adatok vizsgálata során fontosnak tartottam az állampolgárságra rákérdezni. Minden alany rendelkezik magyar állampolgársággal, e mellett zömében még az egyik szülője állampolgárságával is. A kettős állampolgárság lehetőségét a már nagykorú személy dönti el, mivel ennek a háttérében a nemzeti identitás felvállalásán túl politikai kötelezettségek el fogadása, vagy el nem fogadása állhat. Például vannak olyan országok, ahol az állampolgársággal együtt kötelező a katonai kiképzésen való részvétel, az illető pedig nem kíván abban részt venni. Az is előfordul, hogy felmenői országában jelenleg autokratikus politikai rendszer van, és nem kíván a nem demokratikus választásokon részt venni. Nekik már van összehasonlítási alapjuk az európai értékrenddel rendelkező és az attól eltérő országok között.

A következőkben a kiemelten fontos kérdéseket veszem sorra:

Melyik szülő anyanyelve a magyar?

Abból a szempontból tartottam fontosnak megkérdezni azt, hogy melyik szülő anyanyelve lehet esetlegesen a magyar, hogy lássuk mely szülőnek van nagyobb befolyása a gyermek nyelvhasználati kultúrájára, vagy ettől függetlenül a mindennapi környezetnek az ereje van-e nagyobb hatással a fiatalok kommunikációs preferenciájában. A válaszadók 40%-ának egyik szülője sem magyar anyanyelvű, és 34%-nak az édesapja a magyar anyanyelvű.

Arra a következtetésre jutottam, hogy nem a szülő neme, hanem az itt eltöltött idő hosszúsága és a szülő hozzáállásának mikéntje a befolyásoló tényező. Amennyiben a nem magyar anyanyelvű szülő is fontosnak tartja a magyar nyelv mind magasabb szintű ismeretét, akkor gyermeke is jobban és gyorsabban meg fogja azt tanulni.

Jellemzően melyik a közvetítő nyelv a családtagok között?

A kérdés feltevése során azt tartottam szem előtt, hogy függetlenül a tartózkodási hely hivatalos nyelvétől, mely nyelven folytatják a kommunikációt a családtagok a magánéletükben. Hiszen az elsődlegesen használt nyelv kifejezései lesznek meghatározó tényezők. Kivétel nélkül az alanyok válaszaiból kiderül, hogy ez nem a magyar nyelv. A

magyar csupán mint egy átkötő nyelv keveréke a családban használatos nyelvnek és a tanult szépirodalmi magyarnak. Mint „konyhanyelv” nem használatos a személyek magánéletében. Egy idő után a hivatalos dolgok esetén a magyart használják, mivel a magyarországi közigazgatási rendszerben intézik hivatalos ügyeiket és az azzal kapcsolatos kifejezéseket magyarul voltak kénytelenek megtanulni.

Az egymáshoz való alkalmazkodás a legfontosabb ezekben a családokban. Viszont megállapítható az, hogy az így felnövő fiatalok teljesen természetes módon, akár két-három nyelven is kommunikálnak a családban az egymás jobb megértése érdekében. Az egymással folytatott kommunikáció során azt a nyelvet alkalmazzák éppen, amelyik az adott témában a jobb megértést segíti.

Mikor kapcsolódott be a magyar közoktatásba?

Ez nagyon fontos kérdés abból a tekintetből, hogy nem mindegy milyen jellegű, magával hozott előzetes ismeretekkel rendelkezik egy-egy diák a magyar közoktatásba való belépéskor.

Ahogy a születési helyre vonatkozó kérdés is következtetni hivatott az előzőekben, a megkérdezettek (60%) a tanulmányaik kezdetén lépett be a magyarországi közoktatásba. Hasonló korú magyar anyanyelvű diáktársaikkal együtt kezdtek írni, olvasni, számolni a magyar állam által fenntartott általános iskolákban. A magyar közoktatási rendszer ezért a kezdetektől fogva, evidencia számukra és ezt a követendő modellt ismerik csupán. Számukra az integráció ekkor kezdődött meg mindenféle direkt kezdeményezésektől mentesen, természetes módon. E mellett a másik megfigyelhető gyakorlat az, hogy a középiskolai évekre „hazajönnek” a külföldön tartózkodó magyar nemzetiségű fiatalok, minden bizonnyal azzal a szándékkal, hogy a felsőoktatásba nagyobb esély tudjanak bekapcsolódni Magyarországon az érettségi vizsga megtételének köszönhetően. Egyedi példának számítanak azon magyar-ausztrál állampolgárságú, magyar nemzetiségű család gyermekei, akik az ausztrál állami vizsga mellett a magyar érettségit is sikeresen teljesítették Ausztráliában. Ezt követően Budapestre jöttek a felsőoktatásban magyar nyelven tanulni.

Milyen fenntartású intézményben végezte az általános iskolai tanulmányait?

Az általános iskola típusára vonatkozó kérdésre 91% azt válaszolta, hogy állami fenntartású intézményben végezte el. Azoknak az esetében, akik ezt Magyarországon tették, és nem magyar anyanyelvűek minden bizonnyal fontos alapozó éveknak számítanak az általános iskolai időszak évei.

Milyen fenntartású intézményben végezte a középiskolai tanulmányait?

Arra a kérdésre, hogy milyen fenntartású intézményben folytatták középiskolai tanulmányaikat, a diákok több mint fele azt válaszolta, hogy nem állami fenntartású intézményben. Ebben az életszakaszban a szülők döntése alapján választott intézményt a fiatalok többsége. A külföldi szülők minden bizonnyal magasan képzett egyének, akik szem előtt tartva gyermekik tanulmányait, igyekeztek megadni minden lehetőséget gyermekeik számára a későbbi, könnyebb boldogulás érdekében. Bízva abban, hogy például egy magán fenntartású intézmény képes többet nyújtani gyermekei számára, mint egy állami középiskola. Ettől függetlenül is ösztönző indikátor lehet a középiskola választása során az egyik szülő nyelve, amennyiben az nem a magyar. A kérdésekből kiderül, hogy 53% olyan nyelven tanult a kéttanítási nyelvű intézményben a vegyes házasságból származó diák, amely viszont a nem magyar anyanyelvű szülő anyanyelve.

Milyen típusú középiskolába járt?

Az alanyok között 43% kéttanítási nyelvű gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait. Ez igen csak érdekes megfigyelés, hiszen az általam vizsgált személyek mindennapjaiban is jelen van a többnyelvűség, így ez számukra nem jelentett kihívást. Sőt akár könnyebbséget is nyújthat azzal, ha az egyik szülőjével otthon beszélt nyelven folytathatja a középiskolai tanulmányait. A megkérdezettek között volt több olyan, aki otthon orosz és angol nyelven kommunikál. Ők ezeken a nyelveken tanultak a két tanítási nyelvű intézményében a középiskolai évek során. Minden bizonnyal a nem magyar anyanyelvű szülőjének nyelvén való tanulás során a fiatalok a nyelv magasabb szintjének (írott nyelv) elsajátítása mellett több tudást szerzett a kultúráról és művészetről is.

Az érettségi vizsga tekintetében érdekes kérdést vet fel az, hogy aki nem kéttanítási nyelvű gimnáziumba járt, az saját indíttatásra mégis tett idegen nyelven érettségi vizsgát. Továbbá azok a személyek akik kéttanítási nyelvű gimnáziumba jártak legalább 4 tantárgyból tettek idegen nyelven érettségit. Igaz, hogy a két tanítási nyelvű gimnáziumot tekintve elvárt, hogy az idegen nyelvi emelt szintű érettségi mellett legalább 2 tantárgyból az adott idegen nyelven tegyen érettségit a tanuló. Akik a 60% elérése után ilyen módon megkaphatják az államilag elismert emelt szintű nyelvvizsgát. Ez tehát az iskola sajátossága, de ettől függetlenül akad olyan, aki 5 tárgyból tett idegen nyelven érettségit. Ez az arány példaértékű, hiszen az érettségi tantárgyakra elsősorban magyar nyelven vannak felkészítő anyagok, a tanárok és a diákok lelkes együttműködésének eredménye az, hogy idegen nyelven voltak képesek az elvártnál több tárgyat teljesíteni a tanulók. Ebben az esetben az érettségi vizsgát tekinthetjük egyfajta szűrőnek az oktatáson keresztüli integráció sikeresség mérésére.

Tapasztalt -e bármilyen jellegű nehézséget közoktatási tanulmányai során?

A NEM-leges válaszok között fellelhetők személyes hangvételi, a szociális különbségből adódó nehézségek, kezdetekben a magyar nyelv nem pontos ismerete miatt kialakult tanulási nehézségek is. *„Magyar nyelvtanban, amikor a magyar közmondásokat vettük nehéz volt nekem megérteni”.*

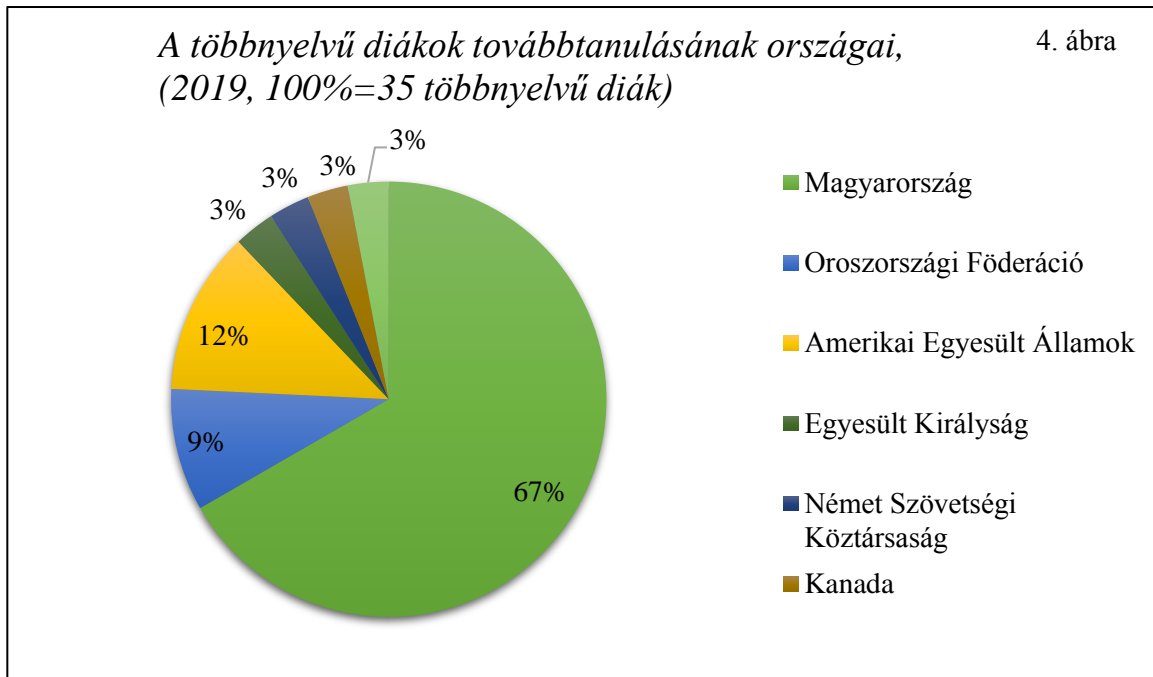
Annak ellenére sokan úgy nyilatkoztak, hogy nem voltak nehézségeik a magyar közoktatási tanulmányaik során, mégis a válaszadók 77% vallotta, hogy igenis szüksége volt iskolán kívüli segítségre.

Amennyiben tovább tanult felsőoktatásban: Melyik országban tanult tovább?

A kérdés ugyan sok magyar anyanyelvű diák részére releváns lenne, különösképpen, ha azt vizsgáljuk, hogy a kéttanítási nyelvű intézmények diákjai az érettségi vizsgával együtt 2 nyelvvizsgával is rendelkeznek tanulmányaik végén. Azonban ők tanulás térvén közvetve sajátítják el az adott nyelv kultúráját, nem annyira mindennapi és kézzel fogható a multikulturális gondolkodással együtt.

Ezzel szemben azoknak a fiataloknak az esetében, akiknek a mindennapjaikban jelen van a többnyelvűség, és ha úgy tetszik ezzel együtt egy másik kultúra, jobban fellelhető bennük a

világpolgári attitűd. Nagyrészt a többnyelvű diákok tesznek eleget annak az EU-s célnak, hogy a közoktatásból kilépve az anyanyelvén kívül legalább másik két idegen nyelvet is ismerjen. Mindenképpen előnyt jelent ez a fajta készség, illetve többnyelvűségük. Ezt a kérdést azért is fontos megvizsgálni, mivel az egyetem választása alapján prognosztizálható, hogy a diplomával rendelkező egyén hol fog belépni a munkaerőpiacra, és a Magyarországon történt integráció hatására hol látja biztosabbnak a jövőjét.

Forrás: Stefanich Aliz saját szerkesztés „A többnyelvű diákok nyelvi eszközhasználata a magyar közoktatásban” kérdőív alapján

A válaszokból az derül ki, hogy közel 67% a magyarországi felsőoktatásba bekapcsolódó többnyelvű diákok aránya. Ebből a számadatból azon fiatalok létszáma lenne érdekes tényező a dolgozatomban szempontjából, akiknek mind két szülője külföldi születésű, nem magyar anyanyelvű. Ez megfelelő visszajelzést adhatna a magyar közoktatás integrációs sikerességéről. Valamint ezzel szembe állítva azoknak az egyéneknek a létszámát, akik külföldön folytatták a felsőoktatási tanulmányaikat. Mind a vegyes házasságból származó fiatalok, mind a külföldi születésű szülőkkel rendelkező csoportok esetében.

Azonban érdekes megvizsgálni azt is, a felsőoktatási intézmény választásán keresztül, hogy a többnyelvű diákoknál valójában mennyire játszott szerepet a magyar kultúra elsajátítása is. Nem feltétlenül az identitás kérdése volt számomra a fő, hanem az, hogy a közoktatásban

eltöltött évek sikerének tekinthető-e az, ha egy többnyelvű diák a felsőoktatási tanulmányait Magyarországon folytatja. Felvetésem szerint ezt nehéz megítélni, de nem szabad elsiklani a felett sem, hogy a szülők minden bizonnyal a gyerekek érdekében telepedtek le Magyarországon. Kérdés az, hogy vajon a külföldi születésű szülők befolyása kiterjed-e a felsőoktatás és ez által a pálya orientációra is.

Milyen nyelven folytatta felsőoktatási tanulmányait?

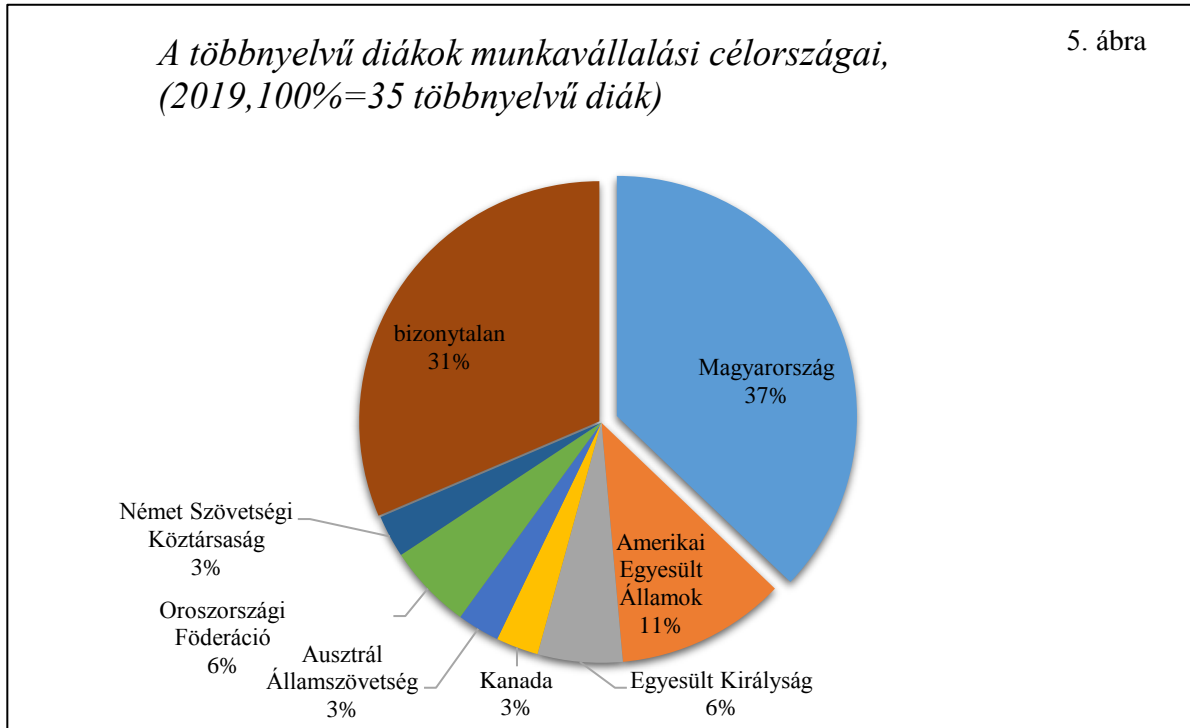
A válaszokból kiderül, hogy a többnyelvű fiatalok 66%-a Magyarországon folytatták felsőoktatási tanulmányaikat, ebből 53%-os arányban magyarul és 35%-uk angol nyelven tanulta a szaktantárgyakat. Minden bizonnyal itt a saját preferencia a mérvadó és nem az, hogy éppen hova nyerhet felvételt az egyetemi évekre. Kivétel nélkül minden alany rendelkezik legalább egy-két idegen nyelvű nyelvvizsgával, de többségük ezen felül egyik szülője anyanyelvéből is tett nyelvvizsgát. Tehát a többnyelvűség előnyként jelenik meg a felsőoktatásba lépéskor.

Melyik országban képzelel el tartósan a jövőben a munkavállalást?

A felsőoktatási tanulmányok országának megválasztásánál talán a munkavállalás országa még érdekesebb képet mutathat számunkra. Ezzel valójában azt kívántam kideríteni, hogy a többnyelvű fiatalok milyen mértékben terveznek az Európai Unió közös munkaerőpiacára csatlakozni. Hiszen ez is fontos mutatója a sikeres integrációnak. A többnyelvűség kulcsfontosságú kompetenciaként van nyilvántartva a munkavállalók esetén. Ezért tehát nagyon fontos, tudni, hogy e képességeiket és megszerzett tudásukat a többnyelvű fiatalok, hogy kívánják kamatoztatni.

A válaszok alapján 37% jelentette ki, hogy Magyarországon képzelel el jövőjét. A nyitottság és több szóba jöhető ország választása a jellemző e fiatalokra, hiszen a nyelvtudásuk segítségével, és mobilitási hajlandóságukkal úgy vélik, a világ számos más országában nyílik lehetőség számukra a diplomájukkal megszerzett tudás kamatoztatására. Egyértelmű és világos, hogy a többnyelvűséggel együtt egyfajta világállampolgári tudat jelenik meg a többnyelvű diákok identitásában. A konkretizált válaszok során az angolszász országok (USA, Kanada, Egyesült Királyság) a listavezetők, majd ezt követik az egyéb Európai Unión kívül országok. Az angol és magyar nyelv ismerete mellett legalább másik két idegen nyelv

tudásának a birtokában vannak e fiatalok. E fajta ismeretek megfelelő alapul szolgálhatnak arra, hogy a világgazdaságba az általuk megfelelőnek ítélt országba kapcsolódójának be. Ez hasonlónak látszik a Magyarországon tanuló külföldi diákokhoz, mivel közös bennünk a nyelvek magas szintű ismerete és mindennapi alkalmazása.

Forrás: Stefanich Aliz saját szerkesztés „A többnyelvű diákok nyelvi eszközhasználata a magyar közoktatásban” kérdőív alapján,

A válaszadás során a fiatalok 30%-a azért sem nevezett meg konkrét országot, mert egy számukra kedvező munkajánlat esetén kellően mobilisak ahhoz, hogy munkát vállaljanak a világ bármely más országában. Ezen *bizonytalan csoportra* érdemes lenne az Európai Uniónak fókuszálni, amennyiben versenyképes munkalehetőségeket tud nekik biztosítani. A többnyelvű fiatalok szívesen vennének részt az EU közös munkaerőpiacán.

Ezeknek a csoportoknak a megvizsgálása után kijelenthető, hogy az idegen nyelvek ismerete rendkívüli munkaerőpiaci előnyökkel párosul. Az Európai Unió kezdeményezése, mely szerint az állampolgárok a közoktatást elhagyva legalább két idegen nyelv ismeretével rendelkezzenek, teljesen előrelátó indíttatás a világgazdasági versenyképesség szempontjából. A munkaerő áramlást ösztönző tényező a nyelvtudás, amellet, hogy a kulturális megértést és a szolidaritást is elősegíti.

4. ZÁRSZÓ

Dolgozatom abból a hipotézisből indult ki, hogy a többkultúrájú, vagy a magyartól eltérő kulturális háttérrel rendelkező diákok esetében a magyar közoktatásban eltöltött társadalmi integrációs évek jelentősen hatnak a továbbtanulási országának megválasztására. További fontos kérdés, hogy hogyan befolyásolja a munkavállalási ország megválasztását a Magyarország felé kialakult kötődés. Úgy vélem, hogy a magyar közoktatásban eltöltött évek sikeressége abban mérhető, hogyha Magyarországot részesítik előnyben a többnyelvű fiatalok a felsőoktatási intézmény és a munkavállalás helyének megválasztása során.

Ezeket a feltevéseket kutatás megelőző személyes interjúkkal, majd kérdőíves formában mértem fel. Az elsődleges csoportot olyan középiskolai tanárok alkották, akiknek az osztályukban vannak, külföldi tanulók, ezáltal a szakmai meglátásokat és kezdeményezéseket mértem fel a Budapesti Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnáziumban. Ezt követően a jellemzően vegyes házasságokból született többnyelvű fiatalokkal készítettem kérdőíves felmérést. A csoport specifikussága (nem nagy az interjúra kész alanyok száma) miatt 35 alany szolgált számomra információkkal. Mindkét csoportban végzett felmérések során arra kerestem a választ, hogy a szociális háttér és a különböző nyelvek tudása milyen hatással van a felsőoktatási intézmény illetve a munkavállalási ország megválasztásában.

A felmérést megelőzően végeztem el a szakirodalmi kutatást, amelyben célcsoportom szüleit az első generációs bevándorlókat vizsgáltam meg:

Az Európai Unió területén belüli bevándorlók esetén az európai kultúra értékrendje közel azonos a tagországok területén, ezért nem kell teljesen új kulturális értékeket elsajátítaniuk. Vannak olyan esetek is, amikor a Magyarországra érkező bevándorlók értik a magyar nyelvet. Az Európai Unió tagországok állampolgárainak szabad mozgását és munkaerőpiaci áramlását, nem volt célom pontosan követni, hiszen ezzel csupán az EU nemzetközi munkaerőpiacán gyakorolják a jogukat hosszabb-rövidebb ideig. Ezért az ő helyzetük, csak érintőlegesen témája a jelen dolgozatnak.

A nem EU állampolgárok, az úgynevezett harmadik országbeli állampolgárok bevándorlásával és integrációjával foglalkoztam. Különösen hangsúlyozva azt, hogy a bevándorló szülők gyermekei a magyar közoktatás különböző szintjeire belépve a magyar

nyelv, mint integrációs eszközön túl kulturális integrációs folyamatokon is átmennek. Továbbá megvizsgáltam a bevándorló szülők magyar nyelvi eszközhasználatát, mivel az ő hozzáállásuk nagyban befolyásolja gyermekeik hajlandóságát a magyar nyelv elsajátítására, ezzel együtt a kulturális értékek átvételére. A harmadik országból érkező bevándorlók integrációja kiemelkedőbb és jobban nyomon követhető jelenség. A harmadik országbeli bevándorló személyek gazdaságra gyakorolt hatása is érdekes és megvizsgálandó.

A fellelhető szakirodalomban, média valamint sajtótermékeken, és személyes beszélgetéseken keresztül vizsgáltam meg a bevándorlók néhány Magyarországon jellemzően nagyobb számban előforduló csoportját, úgymint:

- kínaiak
- vietnámiak
- arabok (líbiaiak, Szírek)
- törökök

Az ő esetükben a munkavállalási lehetőségekre, a szociokulturális hálózatokra, egzisztenciális előmenetelükre, ezeken keresztül a már Magyarországon felnövő második generáció hátterére kívántam rámutatni, amelyek fontos integrációt befolyásoló tényezők lehetnek. Tanulmányomban azért is tartottam fontosnak megvizsgálni a középiskolát itt végző, vagy már végzett fiatalok életpályáját, mivel ők jól reprezentálják az integrációs folyamatokat, és a nyelv integrációs szerepét.

Az integráció vizsgálata komplex kérdéskört érint, nem vizsgálható önmagában, hiszen annak sikeressége is sok tényezőn múlik. A következő tudományterületek kutatási eredményei alapján lehet egy mélyebb értelmezésű következtetést levonni az integráció sikerességéről. Ezek pedig a következők: társadalomtudományok, statisztikai elemzések, kül- és belpolitikai kérdések, oktatásügy, Európa Uniós jogok, nyelvészet, humán erőforrás kutatás.

A dolgozatom célja az volt, hogy objektív adatokon és személyes beszámolókon keresztül bemutassak olyan csoportokat, amelyeket a nemzetgazdaság és munkaerőpiacot színesítik és hozzájárulhatnak a nemzetközi versenyképesség erősítéséhez. Mivel az oktatás vonzó tényezőnek számít a külföldi fiatalok részéről, érdemes számolni azzal, hogy a jövőben egyre több nem magyar anyanyelvű diák érkezhessen Magyarországra. Ennek érdekében fontos lenne

elgondolkozni azon, hogy számukra Magyarország ne csak egy átmeneti állomás legyen, hanem az itt tanult diákok helyben kívánják kamatoztatni tudásukat. Mivel többnyelvűek, és több különböző kultúrában biztonsággal eligazodnak, ezáltal gazdasági- diplomáciai tevékenységekben potenciális munkaerőt képviselhetnek.

Arra az eredményre jutottam, hogy az elmúlt harminc évben az elsőgenerációs bevándorló szülők jellemzően sokkal nagyobb mértékben alkalmaztak magukra vonatkozólag tudatos társadalmi integrációt, míg gyermekeik spontán integrálódnak az intézményekben. Ez a megállapítás a kínai bevándorló csoportra nem teljesen igaz, hiszen ők maguk megmaradnak saját kulturális közegükben, gyermekeik viszont nagyon jól elsajátítják a magyar nyelvet, és sikeresen végeznek a közoktatásban.

A második generációs fiatalok esetén, akik Magyarországon születtek a magyar kulturális elemek és hatások ugyan az otthon megszokottaktól eltérhetnek, de nem jelent kihívást e szokások alkalmazása és értelmezése a mindennapokban. A diszkrimináció velük szemben jóval kisebb mértékű, köszönhetően a magyar nyelvtudásnak. Éppen ezért ők a magyar társadalmi integrációjukra nem fektetnek nagyobb hangsúlyt, mivel az alap szociális és tartalmi szabályokat az intézményekben elsajátítják. Számukra ez természetes folyamat. Azt is mondhatjuk, hogy túlnőhetik többnyelvűségük révén a magyar kortársaikat idegennyelvek használatában, otthonosan mozognak a kultúrákban és a világpolgári létszámukra természetes.

A felsőoktatásban megközelítőleg fele-fele arányban maradnak Magyarországon vagy tanulnak tovább külföldön a többnyelvű diákok. Az ő integrációs sikerüket abból is lemérhetjük, hogy milyen nyelven folytatják felsőoktatási tanulmányaikat, valamint azt, hogy milyen arányban szándékoznak véglegesen letelepedni és a munkaerőpiacra lépni Magyarország területén. Ennek függvényében megállapítható, hogy a magyar közoktatás sikeresen integrálja a többnyelvű fiatalokat az önálló életvitelre. Úgy látom, hogy az általam vizsgált személyek viszonylag nagy arányban választották a magyarországi felsőoktatás valamely intézményét a továbbtanulás során. A munkavállalás országa sokuk számára bizonytalan és nem mérhető adat. A bizonytalan személyek számára remélhetőleg a közeljövőben olyan munkaerőpiaci szegmensek nyílnak meg (köszönhetően a növekvő számú nemzetközi vállalkozásoknak), hogy érdemesnek találják Magyarországon maradni és tudásukkal az országot gazdagítani.

IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek

Barbara A Misztal (1996): *Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order*. Polity Press, Cambridge

Bartha Csilla (2000): A kétnyelvűség fogalma: tudománytörténeti vázlat. (in.) Borbély A.(szerk.) *Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében*. MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán. Budapest, 25–35. 33–34 oldal

Dabasi Halász Zsuzsanna (2009): Fónai Mihály-Pénzes Mariann (szerk.), Sik Endre (lektor.): A közoktatás kiívásai és megoldási javaslatok a bevándorló gyerekek tanításában (in): *A migráció integrált társadalmi megközelítései*, Észak-Magyarországi Szenvedélybetegségeket Megelőző Egyesület-HUMAN_NET Alapítvány, Nyíregyháza, 75-96. oldal

Einhorn Ágnes (2015): *A pedagógiai modernizáció és az idegennyelv-tanítás*, Miskolci Egyetemi Kiadó, <http://mek.oszk.hu/15500/15518/15518.pdf>

Fukuyama, F. (1997) Fordító: Somogyi Pál László, *Bizalom*, Európa Könyvkiadó, Budapest

Hajdu Gábor (2012): *Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltás után*, Kovách Imre, Dupcsik Csaba, P. Tóth Tamás, Takács Judit (eds): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*, Argumentum Kiadó – MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest, 45-62. oldal

Helliwell, J. F.–Wang, S. (2010): *Trust and Well-being*. National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 15 911.

Jaczku Tamás (2009): Fónai Mihály-Pénzes Mariann (szerk.), Sik Endre (lektor.): A bevándorló munkaerő-piaci integrációjának lehetséges irányai, jó példák és jó gyakorlatok bemutatása (in.): *A migráció integrált társadalmi megközelítései*, Észak-Magyarországi Szenvedélybetegségeket Megelőző Egyesület-HUMAN_NET Alapítvány, Nyíregyháza, 171-178. oldal

James A. Banks-Cherry A-McGee Banks (2001): *Handbook of research on multicultural education*. Jossey Bass, San Francisco.

Pogácsás Anett (2009): Fónai Mihály-Pénzes Mariann (szerk.), Sik Endre (lektor.): Az Európai Unió és a migráció (in): *A migráció integrált társadalmi megközelítései*, Észak-Magyarországi Szenvedélybetegségeket Megelőző Egyesület-HUMAN_NET Alapítvány, Nyíregyháza, 17-40. oldal

Portes, A.-Sensenbrenner, J. (1993): Embeddedness and Immigration: Notes on the *Social Determinants of Economic Action*. American Journal of Sociology, 99. 1320–1350

Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely (2013): *Bevándorlás és integráció – magyarországi adatok, európai indikátorok*, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főigazgatója, Budapest

Tilly-Charles (1990): Transplanted Networks. In: Virginia Yans – McLaughlin (eds): *Immigration Reconsidered*. Oxford University Press, New York – Oxford. 79–95. oldal

Trickett, Edison J. – Curtis, J. Jones (2007): Adolescent Culture Brokering and Family Functioning: *A Study of Families From Vietnam*. Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, Vol. 13. No. 2: 143-150. oldal

Ward, P.–Meyer, S. (2009): Trust, Social Quality and Wellbeing: *A Sociological Exegesis*. Development and Society. 2. 339–363.

Tanulmányok:

Göncz Borbála – Juhász Pál – Kisfalusi Dorottya – Lengyel György – Szanyi-F. Eleonóra – Tóth Lilla – Vépy Schlemmer Éva (2011): *Felmérés a bevándorlók civil integrációjáról*. Pro Publico Bono Online – Állam- és Közigazgatás-tudományi Szemle. Vol. 1. No. 2: 1-21

Göncz Borbála – Lengyel György – Tóth Lilla (2012): Méltóság, igazságosság és civil integráció(in): *Bevándorlók a magyar társadalom tükrében*, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest

Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013): A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon (in.): *Bevándorlás és integráció-Magyarországi adatok*, európai indikátorok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, 138,139, 155 oldal

Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György, (2013): A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon (in.): *Bevándorlás és integráció Magyarországi adatok, európai indikátorok*, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Budapest, 147. oldal, 9. ábra

Hárs Ágnes (2010): Migráció harmadik országokból a statisztikai adatok tükrében (in.): *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja*, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 43. oldal

Judit – Makara Péter – Makara Eszter (2011): A harmadik országbeli bevándorlók beilleszkedésének esélyei és korlátai (in.): *A munkaerő-piaci integráció kihívásai Magyarországon*, Kutatási Zárótanulmány, Panta Rhei Bt., Budapest

Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor (2012): Az integráció tényezői (in.): *A kultúra és az értékek szerepéről*, 85-86. oldal.

Lengyel György – Göncz Borbála – Tóth Lilla – Király Gábor – Várnagy Réka (2010): Civil tanácskozások a bevándorlók integrációjáról (in.): *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja*, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó Budapest 252, 267. oldal

Maria De Paola és Giorgio Brunello (2016) Education as a tool for the economic integration of migrants, (EENEE) Office of the European Union, 2016 ISBN: 978-92-79-49410-9 doi: 10.2766/46295, 10. oldalfile:///F:/Szakdolgozat%202019/Migrant%20integration/NC0115468ENN.en.pdf

Melegh, Attila – Kondrateva, Elena – Perttu Salmenhaara, P. – Forsander, Annika – Háblicsek, László – Hegyesi Adrienn (2005): Globalisation, Ethnicity and International Migration. *The Comparison of Finland, Hungary and Russia*. Demográfia, 2005/English: 123-167.

Netjogtár 2007. évi I. törvény, (Frissítve: 2019. november) A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról, 1 oldal

Örkény Antal – Székelyi Mária (2010): A bizalom, mint erőforrás a magyarországi bevándorlók körében (in.) *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja*, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 123, 214, 215,218,222 oldal

Sik Endre – Várhalmi Zoltán (2010): A diszkriminációs tapasztalat forrásai (in.) *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja*, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 100, 115 oldal

Sik Endre – Simonovits Bori (2008): Egyenlő bánásmód és diszkrimináció. In: Kolosi Tamás – Tóth István György – Vukovich György (szerk.): *Társadalmi Riport*. TÁRKI, Budapest, 363–382.

Sik Endre – Simonovits Bori (2009): A diszkrimináció mértéke a munkaerőpiacon, *Közelkép. Munkaerőpiaci Tükör*. MTA Közgazdaság- tudományi Intézet Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 118–133.

Simonovits Bori (2013): Bevándorlók diszkriminációja – kisebbségi és többségi szemmel (in.): *Bevándorlás és integráció, Magyarországi adatok, európai indikátorok*, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 158, 169. oldal

Tóth István György (2005): *Kockázat, bizalom és részvétel a magyar gazdaságban és társadalomban*. TÁRKI, Budapest

Várhalmi Zoltán (2009): A Távol-Keletről Magyarországra érkező állampolgárok munkavégzésének fő jellegzetességei, típusai. Kutatási jelentés www.gvi.hu

Várhalmi Zoltán (2010): Magyarországi migránsok kapcsolathálójának típusai, jellegzetességei (in.): *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja*, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 170, 173-192. oldal

Internetes forrás:

A Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2015/2016-os kiadványa, A tanulmány KIRSTAT-ra épülő részei részben támaszkodnak a T-Tudok által vezetett Oktatási Törzsindikátorok és mérési eredmények alapján készülő indikátorok rendszerének továbbfejlesztése című (TÁMOP 3.1.8-09/1-2010-004) projektben végzett korábbi elemzésekre, Forrás: http://www.kir.hu/kir_stat/, illetve: http://www.kir.hu/stat16aggr/Login.aspx?ReturnUrl=%2fstat16aggr%2fAggr_IndexPublikus.aspx

Az Európai Közösségek Bizottsága (2005): A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának *A harmadik országok állampolgárainak az Európai Unióban történő beilleszkedése keretrendszerének közös programjáról*, Brüsszel, COM (2005) 389 végleges Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005DC0389&from=EN>

Az Európai Parlament a Tanács és a Bizottság (2012): Az oktatáshoz való jog (in): *Az Európai Unió Alapjogi Chartája*, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2012/C 326/02, 14. cikk, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU>
Letöltve: 2019. október 21., 11:52:04

Az Európai Unió hivatalos lapja magyar nyelvű kiadás, Jogszabályok (2003): ISSN 1725-5007 Különszám, *A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozására vonatkozó jogi Aktusok*, (n.p.) 967. oldal, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=hu>

Az Európai Unió Hivatalos Lapja, (2011): A Tanács következtetései a mobilitást növelő nyelvi kompetenciákról (2011/C 372/07), 2011.12.20. C 372/27, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0027:0030:HU:PDF> Letöltve: 2019. október 21. 16:40:23

Az Európai Unió Hivatalos Lapja, (2018): I (Állásfoglalások, ajánlások és vélemények) A Tanács Ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (EGT-vonatkozású szöveg) (2018/C 189/01) C 189/1, 2018.6.4. Forrás: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)

Letöltve: 2019. október 21., 16:27:06

Az Európai Unió Tanácsa (2014), az Állandó Képviselők Bizottsága (I. rész) Tervezet – A Tanács következtetései a többnyelvűségről és a nyelvi kompetenciák fejlesztéséről – A következtetések elfogadása, 9513/2/14 REV 2 (hu) EDUC 136 SOC 335 CULT 76 ,Brüsszel, 2014. május 19. Forrás: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9513-2014-REV-2/hu/pdf> Letöltve: 2019. október 21., 16:02:19

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, 2012/C 326/01, Hivatalos Lap C 32, 26/10/2012 o. 0001 - 0390 166. cikk, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0027:0030:HU:PDF> Letöltve: 2019. október 21., 16:40:23

Bartha Csilla(1998): A szociolingvisztika alapjai, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Magyar Nyelvészeti Továbbképzési füzetek 2. Forrás: http://mnytud.arts.unideb.hu/tananyag/szoclingv_alap/bartha_szocl.pdf Letöltve: 2019. október 16., 23:08:53

Bognár Katalin (2010): Kapcsolatok és erőforrások, bevándorlók és befogadók (in.): *Az idegen Magyarország-Bevándorlók társadalmi integrációja.* Az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete és az ICCR Budapest Alapítvány által végzett kutatás zárótanulmányai. Budapest. 123–147, 200. oldal, Forrás: <http://mek.oszk.hu/16900/16941/16941.pdf> Letöltve: 2019. november 8., 20:50:31

Boreczky Ágnes (1999): Multikulturális pedagógia – új pedagógia?, Országos Közoktatási Intézet, Új Pedagógiai Szemle 1999 április, Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00026/1999-04-vt-Boreczky-Multikulturalis.html>

Cs. Czachesz Erzsébet (2007): A multikulturális neveléstől az interkulturális pedagógiáig, ELTE, Pedagógia-Pszichológia Kar, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ, Iskolakultúra, 2007/8, Forrás: http://real.mtak.hu/56947/1/EPA00011_iskolakultura_2007_08_10_003-011.pdf Letöltve: 2019. október 23., 23:51:28

Csepeli Gy.–Örkény A.–Székelyi M.–Barna I. (2004): Bizalom és gyanakvás (in.): *Szociálpszichológiai akadályok a piacgazdasághoz vezető úton Kelet-Európában*, Szociológiai Szemle, 1. 3–35. Forrás: https://www.academia.edu/18321299/Bizalom_%C3%A9s_gyanakv%C3%A1s_Szoci%C3%A1lpszichol%C3%B3giai_akad%C3%A1lyok_a_piacgazdas%C3%A1ghoz_vezet%C5%91_%C3%BAton_Kelet-Eur%C3%B3p%C3%A1ban Letöltve: 2019. október 16., 23:11:28

Egyesült Nemzetek Szervezete (2015): A 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszer, Education 2030, *A minőségi oktatás és az egész életen át tartó tanulás – mindenki rendelkezésére állásának – lehetősége központi szerepet játszik az egyének teljes és produktív életének biztosítása szempontjából*, New York, Forrás: http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals_background.html

Elizabeth A. Bruch(1995): Multikulturális nevelés – egy válasz, József Attila Tudományegyetem Pedagógiai Tanszék, MAGYAR PEDAGÓGIA 95. évf. 1–2. szám 19–26. Forrás: http://www.magyarpedagogia.hu/document/Bruch_MP9512.pdf Letöltve: 2019. november 24., 11:28:20

Emberi Erőforrások Minisztériuma (2015): Statisztikai Tájékoztató Oktatási Évkönyv 2013/2014, Forrás: https://www.kormany.hu/download/c/48/50000/Okat%C3%A1si_%C3%89vk%C3%B6nyv_2013_2014.pdf#!DocumentBrowse Letöltve: 2019. november 24., 21:56:18

Európa Bizottság Honlapja (n.d.): A szociális jogok európai pillérének 20 alapelve I. fejezet: esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz, 1. Oktatás, képzés és egész életen át tartó

tanulás: Forrás: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hu

Európai Bizottság (2014): Migrációs és menekültügyi politika (in): *Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról*, Kommunikációs Főigazgatóság, Brüsszel, ISBN 978-92-79-42295-9, doi:10.2775/66859, Forrás: file:///F:/Szakdolgozat%202019/Migrant%20integration/migration_hu.pdf Letöltve: 2019. november 22., 14:56:14

Európai Bizottság (2014): Oktatási, képzési, ifjúsági és sportpolitika (in.): *Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról*, Kommunikációs Főigazgatóság Polgárok tájékoztatása, Brüsszel, ISBN 978-92-79-42103-7 doi:10.2775/54102, Forrás: <https://docplayer.hu/amp/410007-Oktatasi-kepzesi-ifjusagi-es-sportpolitika-oktatas-es-kepzes-a-jovonk-zaloga-kozerthetoen-az-europai-unio-szakpolitikairrol.html>

Európai Bizottság (2016): *A harmadik országbeli állampolgárok integrációjára vonatkozó cselekvési terv*, Strasbourg, COM(2016) 377 final. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0377> Letöltve: 2019. október 21., 17:38:04

Európai Bizottság (2016): Oktatás és képzés 2020 A munkacsoportok kiemelt témái 2014-2015, *Az „Oktatás és képzés 2020” munkacsoportok kiemelt témái*, Forrás: https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/expert-groups/2014-2015/group-highlights_hu.pdf Letöltve: 2019. október 21., 16:13:03

Európai Bizottság, Az Európai Közösségek Bizottsága (2016): A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának A harmadik országok állampolgárainak az Európai Unióban történő beilleszkedése keretrendszerének közös programjáról integrációjára vonatkozó cselekvési terv, Strasbourg, COM(2016)377 final 4.1.2. Oktatás, 8. oldal, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0377> Letöltve: 2019. október 21., 17:38:04

Európai Bizottság, Oktatás és képzés-A többnyelvűség fontossága az iskolákban,https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/multilingual-classrooms_hu

Európai Bizottság,(2018): Melléklet a következőhöz: Javaslat A Tanács Ajánlása a magas színvonalú koragyermekkorai nevelést és gondozást biztosító rendszerekről, {SWD(2018) 173 final}, Brüsszel, COM(2018) 271 final, ANNEX, Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:05aa1e50-5dc7-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_2&format=PDF Letöltve: 2019. október 21., 16:25:07

Európai Parlament (2019): Az Európai Unió ismertetése – 2019, Nyelvpolitika, „Az EU megítélése szerint a többnyelvűség az európai versenyképesség fontos eleme. Ezért az EU nyelvpolitikájának egyik célkitűzése, hogy minden európai polgár az anyanyelvén kívül két további nyelvet is elsajátítson.”,Forrás: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_3.6.6.pdf Letöltve: 2019. november 15., 13:01:02

European Commission (2015): Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A European Agenda On Migration, Brussels, 13.5.2015 COM(2015) 240 final, Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=EN> , Letöltve: 2019. október 21.,12:14:56

European Commission (2017): Prepared by François Staring, Laurie Day and Anja Meierkord (Ecorys), Migrants in European schools: learning and maintaining languages- Thematic report from a programme of expert workshops and peer learning activities (2016-17), Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture Directorate B – Youth, Education and Erasmus+ ,Unit B.2 - Schools and Multilingualism, Brussels, Forrás: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c0683c22-25a8-11e8-ac73-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search> Letöltve: 2019. október 21., 17:45:15

European Commission (2019): Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures, Education, Audiovisual and Culture Executive

Agency Education and Youth Policy Analysis, Forrás: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/eurydice/files/integrating_students_from_migrant_backgrounds_into_schools_in_europe_national_policies_and_measures.pdf

Letöltve: 2019. október 21., 18:27:59

European Commission Directorate (2017): General for Education Youth, Sport and Culture Directorate B- Youth, Education and Erasmus+ Unit B.2 - Schools and multilingualism, Rethinking language education and linguistic diversity in schools -Thematic report from a programme of expert workshops and peer learning activities (2016-17), Luxembourg, Forrás: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/de1c9041-25a7-11e8-ac73-01aa75ed71a1/>

Letöltve: 2019. október 21., 17:38:23

European Commission, Directorate (2015): General for Education and Culture Directorate B — Education policy and programme; Innovation, EIT and MSCA Unit B.2 — Schools and educators; multilingualism, Language teaching and learning in multilingual classrooms, Luxembourg, Forrás: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c5673e19-c292-11e6-a6db-01aa75ed71a1>

Letöltve: 2019. október 21., 17:32:45

European Ministerial Conference On Integration, (2010) Zaragoza, Forrás: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/declaration-of-the-european-ministerial-conference-on-integration-zaragoza-15-16-april-2010>

European Union (2019): Key Competences For Lifelong Learning, Luxembourg: Publications Office of the European Union, Forrás: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

Letöltve: 2019. október 21., 16:29:21

Eurostat Statistics Explained (2019): Migration and migrant population statistics, Source : Statistics Explained, Forrás: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

Letöltve 2019. október 16., 15:45:23

Gordon Győri János (2014): A multikulturális és interkulturális szemlélet elméleti alapjai és történeti vonatkozásai az oktatásban (in.): *Tanárok interkulturális nézetei és azok hatása az*

osztálytermi munkára , ELTE Pedagógiai és Pszichológiai kar, Budapest,
Forrás:http://www.eltereader.hu/media/2014/09/gyori-II-beliv_reader.pdf Letöltve: 2019.
október 24., 0:14:43

Göncz Borbála – Szanyi-F. Eleonóra – Lengyel György (2013): A bevándorlók jóléti helyzete Magyarországon, *Bevándorlás és integráció – magyarországi adatok, európai indikátorok*, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, ISBN 978 963737288 9, Forrás: https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/GB_SzE_LGy_A%20bevandorlokjoletihelyzete.pdf Letöltve:2019. október 21. 14:43:48

Illés Katalin és Medgyesi Anna (2009): A migráns gyerekek oktatása, Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület Budapest, Forrás: <https://menedek.hu/sites/default/files/article-uploads/20090831konyvbelso.pdf> Letöltve: 2019. október 23., 22:41:10

Joachim László (2013): Oktatási jó gyakorlatok Európában, migránsok oktatásával kapcsolatos szempontok, példák és magyarországi középiskolákban való alkalmazásuk lehetőségei, Budapest Than Károly Ökoiskola. Than Károly Ökoiskola Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola, Forrás: <http://mek.oszk.hu/14500/14551/14551.pdf> Letöltve: 2019. október 24., 0:26:22

Kisfalusi Dorottya (2012): A bevándorlók szociodemográfiai jellemzői, Kulturális és társadalmi erőforrásokkal való ellátottsága, migrációs céljainak és motivációik (in.) *Migrációs célok és motivációk*, 29 oldal. Budapest Corvinus Egyetem, Budapest ISBN 978-963-503-509-0 Forrás: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/923/1/migracios_kotet_magyar.pdf Letöltve: 2019. november 23., 0:30:35

Központi Statisztikai Hivatal (2015): Az Európai Unión kívüli országok állampolgárai a magyar munkaerőpiacon (in) STATISZTIKAI TÜKÖR, 2015/85, Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/harmadik_mpiaci_helyzete.pdf Letöltve: 2019. november 24., 19:48:57

Központi Statisztikai Hivatal, Mikrocenzus (2017): 2016 – 3. Demográfiai adatok, Budapest, 11. oldal Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_3.pdf

Letöltve: 2019. november 16., 15:15:43

Kulcsár Beáta (n.d.): Multikulturalizmus Magyarországon (1990-2017), Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely: Magyarország kulturális sokszínűségéről. Multikulturalizmus értelmezések Magyarországon 1990 után, Forrás: <https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/multikulturalizmus-magyarorszagon>, Letöltve: 2019. október 17., 19:04:20

Lanstyák István, Simon Szabolcs és Szabó Mihály Gizella,(1999): Nyelvpolitika a kisebbségek oktatásában, *Lőrincze nap '98 című konferencia*, Kecskemét, 1999/1, Konferencia Szemle, Forrás: <http://forumszemle.eu/1999/05/26/nyelvpolitika-a-kisebbssegek-oktatasaban/>

Maitz Péter (n.d.): A kötelező határozók aspektuális szerepe-A szociolingvisztikai nyelvcsere-kutatások lehetőségeiről és korlátairól, Forrás: <http://www.c3.hu/~magyarnyelv/08-2/maitz.pdf> Letöltve: 2019. október 16., 23:14:01

Oktatási Minisztérium (2006): Útmutató az interkulturális pedagógiai program iskolai bevezetéséhez és alkalmazásához, Interkulturális pedagógiai program, 2006. december 5. Forrás: <http://www.nefmi.gov.hu/nemzetkozi-kapcsolatok/interkulturalis/interkulturalis> Letöltve: 2019. október 23., 23:01:01

OM közlemény, A külföldi állampolgár gyermekek, tanulók interkulturális pedagógiai rendszer szerinti óvodai nevelése és iskolai nevelése-oktatása irányelvek kiadásáról, Forrás: <http://www.nefmi.gov.hu/nemzetkozi-kapcsolatok/interkulturalis/interkulturalis> Letöltve: 2019. október 23., 23:05:31

Páva Rita (2013): „Országos koordinációval a pedagógusok megújulásáért” Interkulturális, multikulturális oktatás alapja, TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007 ELTE,

Forrás:http://pedagoguskepzes.elte.hu/images/anyagok/ii3/27_interkulturalis_mutikulturalis_oktatas_alapjai.pdf Letöltve: 2019. november 24., 23:53:30

Schmidt, Ildikó (2017) Bevándorló tanulók iskolai integrációja Magyarországon–Esettanulmány. THL2 (1-2). pp. 297-306. ISSN 1787-1417, Forrás: <http://real.mtak.hu/73246/>, Letöltve: 2019. október 21., 22:24:44

Schumann Róbert (2013) Magyarországi migránsok iskolázottsága, MTA-EKI, Budapest Forrás:https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/SchR_Magyarorszagimigrans_ok.pdf Letöltve: 2019. október 23., 22:47:48

UNESCO-Qian Tang, Ph.D. Assistant Director-General for Education, (2015): Education 2030 Incheon Declaration ,Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4, Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all, Paris, Forrás: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf Letöltve: 2019. október 16., 19:04:31

United Nations Department of Public Information, (1998): Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 26. cikk 1. NY, Forrás: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf

Uriintuya Batsaikhan, Zsolt Darvas and Inês Gonçalves Raposo, People on the move (2018): migration and mobility in the European Union, BRUEGEL BLUEPRINT SERIES VOLUME XXVIII, Forrás: <https://bruegel.org/2018/01/people-on-the-move-migration-and-mobility-in-the-european-union/> Letöltve: 2019. október 16., 15:58:17

Folyóiratcikkek:

Köznevelés Oktatási Hírmagazin (2011): Bevándorlók oktatása: utolsók vagyunk (in): *Értékközvetítés képesséfejlesztés-gyerekközpontúan*, 2011. április 22, 67.évfolyam 15. szám

Medgyesi Anna-Barcsy Mónika (2002): A külföldi gyerekek integrációja magyarországi iskolákban Szemináriumról (in): *A szeretet vezéreljen mindenben*, Fejlesztő pedagógia, pedagógiai szakfolyóirat/13 évfolyam, 2002/1., Mentor-Szenator Kft. Budapest, 96-104.oldal

Folyóiratcikk digitalizálva:

Balogh Lili – Császár Liza (2017): Pedagógusok tapasztalatai a menekült gyermekek oktatásáról, *Educatio* 26 (3), pp. 467–471 DOI: 10.1556/2063.26.2017.3.13, Forrás: http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_467-471.pdf

Letöltve: 2019. november 24., 14:21:30

Biró Zsuzsanna Hanna (2017): Interjú Gál Judittal, a Kőbányai Bem József Általános Iskola Igazgatójává, *Educatio* 26 (3), pp. 452–456 (2017) DOI: 10.1556/2063.26.2017.3.11, Forrás: http://real.mtak.hu/81103/1/EDU_2017.3.11_Biro_Interju_Gal_Judittal_u.pdf Letöltve:

2019. október 24., 0:22:00

Boreczky Ágnes – Nguyen Luu Lan Anh (2017): Budapesti tanárok nézetei a migrációról és a multikulturalizmusról-Szükség van-e a diverzitásra és a multikulturalizmusra? ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet, *Educatio* 26 (3), pp. 404–417, DOI: 10.1556/2063.26.2017.3.7, Forrás:

http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_404-417.pdf

Letöltve: Letöltve: 2019. október 24., 0:25:10

Forray R. Katalin (2017): Bevándorlás és oktatás, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, *Educatio* 26 (3), pp. 331–334 DOI: 10.1556/2063.26.2017.3.1, Forrás: http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_331-334.pdf

Letöltve: 2019. október 16., 15:35:11

Gödri Irén (2017): AZ integráció mutatói és esélykülönbségei a Magyarországon élő bevándorlók körében, KSH Népelemszociológiai Kutatóintézet, *demográfia*, 2017. 60. Évf. 1.

SZám, 5–55. doi: 10.21543/dem.60.1.1, Forrás:
[file:///F:/Szakdolgozat%202019/Migrant%20integration/2705-
%23%23default.genres.article%23%23-2590-1-10-20171010.pdf](file:///F:/Szakdolgozat%202019/Migrant%20integration/2705-%23%23default.genres.article%23%23-2590-1-10-20171010.pdf) Letöltve: 2019. november
18., 10:21:58

Lakatos Zsombor – Pataki Nikolett (2017): Hogyan tovább? Migráns háttérű fiatalok
köznevelési-oktatási integrációja, ICCR-Budapest Alapítvány, *Educatio* 26 (3), pp. 352–364,
DOI: 10.1556/2063.26.2017.3.3, Forrás:
http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_352-364.pdf
Letöltve: 2019. október 21., 23:20:34

Kiss Natália– Németh István Péter (2014): Interkulturális vagy/és integrált oktatás – Mennyire
számít interkulturális helyzetnek a roma gyerekek oktatása? *Dunakavics- A Dunaújvárosi
Főiskola online folyóirata* 2014. II. évfolyam IX. szám Kiadja DUF Press, a Dunaújvárosi
Főiskola kiadója, 9. sz. 5-27 p. Forrás: http://dunakavics.uniduna.hu/online_1409.pdf
Letöltve: 2019. november 26., 23:13:30

Mrázik Julianna (2017): Migráció és oktatás-Szakirodalmi körkép, Pécsi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, *Educatio* 26 (3), pp. 365–376, DOI:
10.1556/2063.26.2017.3.4, Forrás:
http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_365-376.pdf
Letöltve: 2019. november 18., 15:4:132

Papp Z. Attila (2017): Külföldi tanulók jelenléte és eredményessége a magyar közoktatásban,
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet Miskolci Egyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományi Intézet, *Educatio folyóirat:
Bevándorlás és oktatás, Akadémiai Kiadó, Educatio* 26 (3), pp. 335–351 (2017), DOI:
10.1556/2063.26.2017.3.2, Forrás:
http://epa.oszk.hu/01500/01551/00101/pdf/EPA01551_educatio_2017_335-351.pdf
Letöltve: 2019. november 26., 10:36:08

Sik Endre- Szeitl Blanka (n.d.): Migráció a mai Magyarországról, in: *Jövönk, Educatio*
2016/4, Pedagógiai folyóiratok, 546-558. oldal, Forrás:
<http://folyoiratok.ofi.hu/educatio/migracio-a-mai-magyarorszagrol#main-content> Letöltve:
2019. november 26., 13:47:42

MELLÉKLETEK

I. Kérdőív a nem magyar anyanyelvi diákok osztályfőnökei számára

A jelen kérdőív kitöltése önkéntes és anonim. Az adatok felhasználása kizárólag szakdolgozati összehasonlító elemzéshez szolgál adatokkal. Kérem, hogy a "saját válasz"-os kérdések esetén egy mondatral válaszoljon. Emellett nagyban segítené munkámat, ha minden kérdésre válaszolna nemleges válasz esetén is.

1. Jelenleg hány olyan diákot tanít, akinek legalább az egyik szülője nem beszél magyar nyelven?

- 1-5
- 6-10
- 11-20
- 20-nál többet

2. Túlnyomóan melyik térségből érkeztek/ érkeznek az intézményébe külföldi diákok?

3. Az elmúlt években tapasztalt-e változást a nem magyar anyanyelvű diákok számában?

- növekedett
- csökkent
- jelentős változás nem tapasztalható

4. Az ön által tanított diákok magyar nyelvi ismeretei jellemzően milyen szintűek?

- nem beszélnek magyarul semmilyen szinten
- az alap instrukciókat megértik magyarul
- mindennapi kommunikációra képesek
- a magyar nyelvet beszélik, de a szövegértési képességük hiányos
- Egyéb:

5. Milyen módon kommunikál a szülőkkel, abban az esetben, hogyha nem magyar anyanyelvűek?

- közvetítőnyelv segítségével (közvetlenül)
- tolmács segítségével (közvetetten)
- a diák (gyermek) közreműködésével
- Egyéb:

6. Jellemzően milyen nyelven kommunikálnak diáktársai a magyar nyelvet nem anyanyelvi szinten ismerő diákokkal?

7. Meglátása szerint van-e jelentősége a külföldi tanulók anyaországának abban, hogy mennyire fogadják be iskolatársai?

- igen
- Nem
- talán
- Egyéb:

8. Előfordult-e, hogy egy diák vallási/ kulturális okokra hivatkozva nem végzett el egy feladatot?

- Igen
- Nem
- Talán

9. Tapasztalatai szerint egy külföldi diáknak mennyi időre van szüksége ahhoz, hogy felfegyven bizonyos magyarországi kulturális elemeket?

Pl. nemek közötti kommunikáció, udvariassági formák, ünneplési szokások

10. Vannak-e az ön tanuló csoportjában -osztályközösségi szinten- külföldi diákok integrációját segítő kezdeményezések? *Pl. mentorálás, tudatos csapatépítés, külső programok*

- Igen
- Nem
- Talán

11. Milyen módon készült fel előzetesen arra, hogy az osztályában lesznek a magyar nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélő diákok?

- saját magam utána jártam
- kollégáim tapasztalataira hagyatkoztam
- részt vettem felkészítő előadáson/tanfolyamon
- Egyéb:

12. Alkalmaz-e alternatív tanítási módszereket?

- Igen
- Nem

13. Segítette-e az ön pedagógia kultúrájának fejlődését a magyart nem anyanyelvi szinten beszélő diákokkal való foglalkozás?

- Igen
- Nem
- Talán

14. Alkalmaz-e tudatos integrációs eszközöket a tanítás során annak érdekében, hogy a külföldi diákokat segítse a különbségek leküzdésében?

- Igen
- Nem
- Talán

15. Volt-e rá példa, hogy segítette a magyar nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélő diákjait a tanórán kívüli kihívásaik megoldásában?

- Igen
- Nem

16. Tapasztalatai szerint milyen kimagasló különbség figyelhető meg egy magyar nyelvet nem beszélő -és egy a magyar nyelvet beszélő külföldi diák tanulása során?

17. Az ön szakmai megítélése szerint gyengébben teljesítenek-e a nem magyar anyanyelvi diákok a képzés során?

- Igen
- Nem
- Talán

18. Jellemzően milyen nyelven tartja meg az osztályfőnöki órákat, amikor a külföldi diákok is jelen vannak?

19. Véleménye szerint milyen pozitív hatása van hosszútávon egy külföldi diák jelenléte a tanulótársaira?

20. Véleménye szerint milyen pozitív hatása van hosszútávon a külföldi diákok számára a Magyarországon eltöltött időszak?

21. Meglátása szerint a magyar kultúra mely pozitív elemeit tudják a nem magyar anyanyelvi diákok beépíteni személyes karrierjükbe?

22. Értesülései szerint jellemzően hol folytatják felsőoktatási tanulmányaikat, a magyar nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélő diákok?

- Magyarországon
- Külföldön
- Egyéb:

23. Személyes megjegyzések

II. A többnyelvű diákok nyelvi eszközhasználata a magyar közoktatásban

A jelen kérdőív kitöltése önkéntes és anonim. Az adatok felhasználása kizárólag szakdolgozati összehasonlító elemzéshez szolgál adatokkal. Kérem, hogy a "saját válasz"-os kérdések esetén egymondattal válaszoljon. Emellett nagyban segítené munkámat, ha minden kérdésre válaszolna nemleges válasz esetén is. *Kötelező

1. Életkora *

2. Neme

- Férfi
- Nő
- Egyéb:

3. Születési hely *

4. Állampolgárság *

Amennyiben egynél több állampolgársággal rendelkezik, kérem, mindet tüntesse fel.

5. Melyik szülő anyanyelve a magyar? *

- Anya
- Apa
- Egyik sem

6. Jellemzően melyik a közvetítő nyelv a családtagok között? *

Milyen nyelven beszélnek otthon?

7. Mikor kapcsolódott be a magyar közoktatásba? *

- az általános iskolai tanulmányaim kezdetén
- az általános iskolai tanulmányaim során
- középiskolai tanulmányaim kezdetén
- középiskolai évek során
- Egyéb:

8. Milyen fenntartású intézményben végezte az általános iskolai tanulmányait *

- állami fenntartó
- magán/ alapítványi
- egyházi fenntartó
- Egyéb:

9. Milyen fenntartású intézményben végezte a középiskolai tanulmányait *

- állami fenntartó
- magán/ alapítványi
- egyházi fenntartó
- Egyéb:

10. Milyen típusú középiskolába járt? *

- általános tantervű
- kéttanítási nyelvű
- Egyéb:

11. Amennyiben a közoktatási tanulmányait nemzetiségi vagy két tanítási nyelvű intézményben végezte: az egyik szülője anyanyelvén folytatta -e a tanulmányait?

- Igen
- Nem

12. Tapasztalt -e bármilyen jellegű nehézséget közoktatási tanulmányai során? *

Pl.: kommunikációs nehézségek, tanulási nehézségek, oktatók segítőkészségének hiánya, Tanulótársakkal való kapcsolat teremtésének nehézsége

13. Szüksége volt bármilyen jellegű iskolán kívüli segítségre közoktatási tanulmányai során?*

- Igen
- Nem

14. Az érettségi vizsgán hány tantárgyból tett vizsgát? *

15. Amennyiben igaz: érettségi vizsgán hány tantárgyból tett idegen nyelvű vizsgát?

A kötelezően előírt -egy választott idegen nyelvtől eltérőkre értendő. (pl. történelem, matematika, természettudományi tantárgyak)

16. Amennyiben igaz: Miért választotta az érettségi vizsgán az idegen nyelven való vizsgázást?

- az iskola típusa miatt elvárt volt
- egyéni döntésem alapján
- Egyéb:

17. Amennyiben tovább tanult felsőoktatásban: Melyik országban tanult tovább?

- Magyarország
- Egyéb:

18. Milyen nyelven folytatta felsőoktatási tanulmányait?

19. Milyen nyelvekből rendelkezik nyelvvizsgával? *

20. Melyik országban képzelel el tartósan a jövőben a munkavállalást? *

21. Egyéb megjegyzés